

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Montaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

Any VII

Barcelona 26 d'Abril de 1913

Núm. 289

SUMARI

- Regicidi, per JOSEP LLEONART.
- La **Expansió Catalana. (Al marge del discurs d'En Cambó en la Diada Regionalista)** - III i darrer. L'artista, per OSCAR WILDE, trad. per J. Carner.
- El **balanç de la Joventut. - Discurs llegit a l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya pel Dr. J. M. Anguera de Sojo.**
- A propòsit d'una **Biblioteca**, per F. VALLS I TABERNER.
- Divagacions. - Sobre'l plaer d'escoltar música**, per F. LLIBRAT.
- La **niçaga de Lord Byron**, per ALEXANDRE PLANA.
- D'educació comercial. - Les Escoles de Comerç d'Hongria**, per R. La **descatalanització de Catalunya**, per M. ROSSELL I VILÀ.
- Càtedra de Llengua Catalana.**
- La Setmana Política.**
- La Setmana Cultural.**

AVIS IMPORTANT

Advertim als nostres subscriptors que aquests dies es passaràn a cobrar els rebuts dels trimestres primer i segon als que esperem donarán bona acollida. Quant als subscriptors de fóra que estiguin encara en descobert amb l'Administració, els supliquem que se serveixin posar-se al corrent quan més aviat millor, la qual cosa poden fer per medi de segells de correu, pel giro postal o qualsevolga altra forma de fàcil cobrament.

REGICIDI

Davant el darrer acte de l'intel·lectualisme vil contra el jove monarca, davant aquest producte dels llibres que ara s'ha dit Rafel Sancho i té mil altres noms en tants homes o agrupacions, cerquem instintivament un refugi per a salvar-nos del mal de la idea que's va menjant el sentit humà i la religiosa simplicitat de les virtuts pràctiques.

Quan aquest monarca, que com la seva àvia, com el seu pare, com la seva muller, com els més volguts dels seus tutors, ha servit de rodella als trets del vil intel·lectualisme, vulgui fer bé al seu poble, es trobarà en ell amb un element caòtic obstant i emmetzinant el seu impuls.

Si li senyalen una nació, dient-li: «Pren exemple d'ella. Es un país religiós. Tant ho fossim nosaltres!», el monarca, que no ignora que dins aquell país amb la religió de l'Estat hi conviuen sectes i sectes, pensarà: «Si a Espanya la religiositat vingués a parar an aqueixa aptitud purament mental, quin horror! Ja en tenim bé prou amb la religió rebaixada a partit.»

Però el monarca delirà creure que tot ço que parteix d'una intenció pura, té de resoldre's en bé i dirà: «Siga. Primer de tot reforçar l'Església, les seves institucions i escoles». I es trobarà amb una part de la opinió de la que ell és com un apèndix, que'l governa i l'aguanta, i és contrària a la pura intenció que'l mou a ell...

I si li diuen: «Mira allà, és el país integral: veus un seu home, veus una seva màquina, veus els seus productes, i no sabs què admirar més d'aquests tres punts d'una harmonia...», el monarca es recordarà que en aquell país s'hi armen vagues de miriades d'homes i de dones, i que malgrat tota la clínica social establerta en ell, hi ha ciutat que té milers de pobres. I pensarà en el que'n resultaria d'això barrejat amb el caos del vil intel·lectualisme.

Però al cap-de-vall reflexionarà que no es propi d'un rei el filosofar, sinó el practicar. I allavors vindrà el deci-

dir si cal començar per reforçar primer els caps o els braços, perquè com que aquí es més terra de lluites que no pas de pràctiques cada banda està temerosa que la força que's dongui a l'altra no siga la seva ruina. Caldrà, doncs, reforçar alhora els caps i els braços, si per altra part, això pot fer-se sense que la dignitat religiosa en valgui menys. Perquè hi ha l'acció social que està amb l'Església i la que hi està contra, i el bé social que vinga de la banda dels catòlics serà odiós als altres, i allí on l'intel·lectualisme o la baralla usurpen el temps i el lloc a les pràctiques el bé serà molt trencadís. De tant en tant, la quantitat, els vots, s'inflaran del fals orgull d'una victòria, probablement contrària a l'esperit religiós i al mateix rei, sense que ell pugui fer-hi més.

¿Es, doncs, un problema econòmic, educatiu, religiós? Es tot plegat, i l'element caòtic entremig, contra del qual la voluntat d'un rei que té de defensar alhora el seu poble i el seu propi llinatge no hi podrà res.

Per això, i més, cada vegada que's trets del vil intel·lectualisme venen a aixordar-li les orelles, darrera la força del seu procedir calm i somrisent, deu sentir com si el caos l'engolís.

I és clar, el monarca cercarà un refugi en quelcom viu. Que pot-ser seran els esports dels cavalls i la caça, perquè deportar-se en temps de pau es enfortir-se per la guerra. Al mig d'aquests esports és on viurà les seves hores reals, on trobarà la única garantia i content de la seva condició humana.

En algún paratge silenciós de les seves terres, a la llum del sol ros, sentint-ne la calçada a la pell i per tota remor els polços de la propia sang venint-li a bategar arràn de la gorja; oferint-se al sol i a l'aire que's donen al seu rei amb un palp de bandera tebia, quin bo de poder reivindicar sa propia humanitat! «Ai, cel del meu regne, que fas créixer els blats i les oliveres, els tarongerars i les vinyes

i els arroçars, dòcils a la llei creadora, respiro la teva prima puresa. L'òrguen més noble del meu còs, el cor i els seus canals, preponderen ara en la meva naturalesa, i subtilitzen el meu sentit talment que m'oblidaria de la feixuguesa i miseria dels demés membres, i ara correria, lleuger com un cervo. Sento una delitosa seguretat de tot mon ésser; doncs visc, doncs soc quelcòm més que un símbol enfront d'altres, una idea enfront d'idees contraries, una rodella a on el vil intel·lectualisme i la concupiscència hi enjegen els seus trets.

No soc ja el que vol fer el bé i el caos se li empassa. Escolto els polços de la meva sang, respiro la llibertat dels aires, com una planta, com una tramontana, com un raig de sol, capaç de sentir, puig soc un home i no un fantasma. Salvació. Pogués perdurar al menys aquesta hora de la meva vida.»

I al retorn la muller reina li somriurà al cancell, rossa i rosada, plàcida i de veu aucellenca, com la matinada. Salvació. ¿No val més fondre's delitósament als braços de la vida que no pas viure en els de la mort?

Però pot-ser serà un altre camí de salvació el que escullirà el monarca. Pot-ser dirà: «Un troç més de terra, un

còs palpable, desvetllaria la consciència humana que dorm sota l'element caòtic; l'alegría de la conquesta agermanaria els partits, fondria problemes, regeneraria l'idea malalta amb la escalfor humana de l'heroisme. Altres nacions han sortit integralment entonades d'una acció guerrera, i d'altres ja senten en el còs la coïssor que té de fer-les botar al camp. ¿No és l'element d'un rei la guerra? Per què no barrejar-hi, doncs, la meva joventut i donar vida nova al meu poble?»

A l'un cantó la fusió amb la naturalesa, a l'altre la fusió amb la gloria d'una guerra.

Guerra a favor de la qual probablement sortiria un chor d'homes d'ordre, i en contra d'ella un chor de pacifistes, que serien els àcrates, perquè això també és un senyal de la època.

I pot-ser mentres enllà de la mar lluiria pel rei la vida nova, aquí el vil intel·lectualisme, la idea religiosa rebaixada a partit, o qui sab si l'estol mateix dels pacifistes, s'alçarien per a erigir cruentment en poder una paraula, una idea, un fantasma pare d'una nova confusió.

God save the King.

JOSEP LLEONART.

16 d'abril.

La Expansió Catalana

(Al marge del discurs d'En Cambó en la diada Regionalista)

III i darrer

No n'hi ha prou que visqui una força indeficient a les entranyes d'un poble; no n'hi ha prou que es faci oviradora i clara. No n'hi ha prou que gaudim una personalitat; no n'hi ha prou que ens la reconguin. Car ni ella mateixa haurà conseguit la plena fermetat, ni als agens serà ben palesa la seguretat de son contorn, si no la precisen les victories. L'esperit és nat per triomfar i no pot detenir-se en l'exclusivisme, la amenaça literaria i un himne per passar l'estona. Però el triomf vol dir eixir de les velles murades de la consuetut i dilatar-se en un major espai. Llavors molts es fan aquesta pregunta: —Si esdevenim de pobres, rics, de senyorejats, senyors, no haurem estat infidels a nosaltres mateixos? no és la esclavitut la característica del catalanisme?— D'altres, afegeixen: —Es pur el dret de Catalunya, ses aspiracions són sagrades. Però nosaltres concebem Catalunya com un pur valor espiritual, com la vaga Musa de les Englantines. La nostra Catalunya no batega pas de les vides de tots els catalans. Els catalans no en sabrien pas de governar. Els polítics de Madrid els enganyaràn sempre. Tanquem-nos amb

pany i clau, que sempre perdrem. Nosaltres som els millors catalanistes. El Catalanisme és un odi i no una fè.—

I la noble afirmació de la Lliga Regionalista és precisament aquesta: la fè. No pas la deria sorruda que excusa les inèrcies o els il·luminismes, no pas la fè que s'exclueix de la vida en un orgull estèril, sinó la fè pacient, activa, performadora; la fè en la raça, la fè en el temps, la fè adhuc en els enemics. La fè ens ha menat a comprometre en catalanisme els vells elements anticatalans. La fè ha menat els nostres homes a ésser, en grans moments històrics, els capdevaners de Catalunya.

Una nova seguretat de l'instint de la Lliga ens porta avui a una nova extensió, d'aquestes que els Aldaverts de torn anomenen nova claudicació, nou afoament del catalanisme. Necessitem entrar al govern d'Espanya. Les lleis d'amor a Catalunya no poden ésser el present a una oposició parlamentaria. Catalunya ademés necessita d'un prestigi de govern per donar a totes les terres espanyoles la garantia per tothom intel·ligible de que és una veritat feconda. I l'Espanya necessita com mai el concurs de l'esperit de Catalunya. L'esperit castellà, tot sol, serà eternament inepte per les complexitats i els matços de la

política internacional; l'esperit castellà, movent-se en un camp de nihilisme i èmfasi, no podrà donar amb humanitat, riquesa i simpatia una cultura a Espanya; l'esperit castellà que tradicionalment sent la flaqueza de vincular la potestat en els «pícaros», mestres de l'ingeni, no pot garantir el mecanisme segur, honrat i fadigós d'una vasta regeneració econòmica.

Per això la magnífica oració de l'il·lustre «leader» ens ha d'omplir de joia com a nacionalistes de la Lliga i com a catalans. Com a nacionalistes de la Lliga, perquè aquest discurs és de la més pura i resplendent ortodoxia catalanista que mai s'hagi caput en nostre sol; i perquè tot ell constitueix una deducció perfecta, rigorosa, del passat, de gestes memorables de la Lliga. Com a catalans, perquè aquest discurs posa terme a dugues malaurances de l'Espanya. L'una, la menys important, era la pressió dura sobre nosaltres d'un centralisme inintel·ligent, fet tot ell de magres despotismes pretorians i emboscades d'Alcubilla. L'altra, la més deplorable era la nostra negació de nosaltres mateixos, la nostra humilitat, el nostre dubte, el nostre encongiment casolà, la protesta sense horitzons, la por de la epopeia, l'ensust de la savia i poderosa harmonia de les responsabilitats de govern: tot això disfregat segons els temperaments, amb els noms de radicalismes o de seny, etiquetes distintes, en aquest cas, d'una mateixa malura.

Benvinguda sigui la nova era, i Déu dongui a tots els catalans la perfecció de benvoler-la i la dignitat nacional de viure-la.

L'Artista

Un capvespre arribà a son esperit el desig de faisonar una imatge del «Plaer que passa en un instant». I sortí pel mon a cercar bronze. Perquè ell no més podia pensar en bronze.

Però tot el bronze de tot el món era desaparegut, i enlloc del món hi havia bronze que hom pogués trobar, sinó solament el bronze de la imatge del «Dol qui romàn per sempre».

I aquesta imatge ell mateix, i amb les seves mans, l'havia faisonat i posat sobre la tomba d'una amor que havia estimat en vida. Sobre la tomba de la morta amor que més havia amada, ell havia posat la imatge de sa propia faisó, per tal que servís com un senyal del dol de l'home qui romàn per sempre. I en tot el món no hi havia cap més bronze si no era el bronze d'aquesta imatge.

I ell prengué la imatge que ell havia faisonada i la posà en un gran forn, i la donà a la flama.

I del bronze de la imatge del «Dol qui romàn per sempre», en faisonà una imatge del «Plaer qui passa en un instant».

OSCAR WILDE

J. Carner, trad.

El balanç de la Joventut

Discurs llegit a l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya

pel Dr. D. J. M. Anguera de Sojo

Estudiem la nostra joventut. Crec que per formar-nos-en càrrec complet hem de considerar-la desde els punts de vista següents: Sexe, alçada, pes, circumferències toràciques, morbositat, intoxicacions, mortalitat, instrucció, producció intel·lectual i treball, sexualitat, mentalitat i criminalitat.

1.er—Sexe. Sembla que el sexe no hauria de tenir cap importància en aquest estudi i en realitat deuria ésser així, però no ho és. Ja al ocupar-nos de l'educació i producció intel·lectual ho veurem. La dona a Espanya, és exclusivament o poc menys un factor familiar, resumint-se el seu valer en el de la família. En les grans poblacions la dona pertanyent a la classe treballadora es dedica a certes indústries i és empleada pels petits detalls del comerç (dactilògrafes, correspondència, despatx a la menuda, etc.). En les poblacions rurals, especialment en les èpoques de sembra i cullita, treballa en el camp com ajudant de l'home, ve a complir per terme mig en les èpoques de major treball, de dos quintes a dos terços del jornal d'un home normal. S'observa principalment aquesta col·laboració en les regions del N.

Es de notar que en el treball fabril de fet produeix tant un jove com una dona, i en certes aplicacions (filatura) és major la producció de la dona (comtant sos dies de treball hàbil) i en canvi el jornal és més petit; en l'agrícola sofreix la mateixa proporció.

La dona té reservat quasi exclusivament el treball d'abillament, no sols el femení, sinó també el masculí, i així mateix tot el que's desprèn del luxe (brodats, puntes, etc., decoració de bibelots, vidrieria, etc.). Així mateix la dona ocupa un lloc important en la venda d'articles alimenticis.

Es escàs a proporció, fora de la pedagogia, el nombre de dones que's dediquen a les ciències i les belles arts. El nombre de mestres i dones dedicades a la ensenyança, sense que pugui precisar xifres certes, per no haver trobat una estadística exacta, és superior a la d'hòmens, però de totes maneres estan superades totes aquestes ocupacions a les domèstiques. La dona ho posposa a la família, i crec jo, i sols ho enuncio com un comentari, que és sa principal i més enlairada missió. Ara be: la dona entra a constituir la família generalment en una edat que oscil·la entre els 18 i els 23 anys,

sent per l'home molt més atrassada.

En les grans poblacions aquest període s'allarga més.

Per tant tenint en compte l'importància immensa que la família té per la Societat, per la natalitat consegüent (la il·legítima no pot considerar-se com font ordinària i normal, encara que's conti en el total) queden equiparats el valer dels sexes. Ademés dins de la família, tal com està constituïda, l'home representa el valer material i la dona el valer moral educatiu que els iguala en absolut.

Determinant l'època de major fecunditat i considerant que la joventut abarca fins a la terminació de la ossificació dels ossos llargs, o sigui als 25 anys, trobem que dit període recau per a la dona dintre de la joventut i en la edat viril per l'home.

En un total de 100 matrimonis dona els següents resultats: (1)

En el període abarçant desde l'edat núbil fins als 25 anys, per cada 1000 barons existeix un superàbit de 36,5 a 42,7 com a terme mig, superàbit que disminueix en el camp, i augmenta en les grans poblacions.

D'aquest superàbit femení deu deudir-se'n, ja que el principal rendiment de la dona és la família, una disminució per al valer total del polinomi, encara que individualment el valer sigui positiu, com ja he senyalat anteriorment.

2.^{nt}—Talla. Aquest valor és importantíssim. La talla de la edat de 22 anys és la talla mitja de la població, augmentant segons en Deniker desde els 20 als 21, d'un centímetre en el 75 a 85:100.

La talla mitja és a Espanya de 1 m. 61 a 1 m. 62; la mínima és 1 m. 500, sent la mínima per al servei militar 1 m. 545. De totes maneres es troben talles més altes en el litoral del golf de Gascunya i en el litoral Atlàntic d'Andalusia, amb clapes bastant definides en el litoral Mediterrani, especialment pobles que no s'han barrejat amb altres sangs. Correspòn per la talla el tipus del jove espanyol al Homo-mediterraneus i al Atlanto-mediterraneus.

En la talla com pot veure's en el quadro adjunt de les talles obtingudes en l'última quinta oscil·la en els seus mitjos, considerant sempre l'augment probable

(1) Els quadres estadístics, aixís com les gràfiques, arriben junts a la terminació del treball.

de 1 a 3 centímetres des dels 20 a finalitzar la joventut.

Així mateix el creixement és gradual des dels 12 als 20 anys, augmentant segons clarícies, per desgracia molt incompletes, de 22,1 a 27,4 quan la mitja, segons en Pagliani, per a la raça Homo mediterraneus és de 23,9.

L'augment ràpid que s'observa des dels 16 als 20, molt notable en certes comarques agrícoles, es deu en gran part al atrassament de la creixença en edats anteriors. En les petites talles s'observen alteracions freqüents del desentrotlló òssenc. Tinc donades de 47 individus de talla inferior a la normal de la seva edat al menys de 7 cm. en ells s'observen 12 amb encurvadures de la tibia, 2 acondroplàsics, 7 amb tumors blancs, 18 amb decalcificació de les dents i queixals.

El valor real de la talla es veu al comparar-la amb el pes i circumferències toràciques; ja ens en ocuparem.

La braça, segons donades obtingudes en els registres de les presons, és superior a la normal en els joves en 12:100.

No debem descuidar al tractar de la talla l'índex cefàlic. Segons Oloriz oscil·la

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segon llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluís Gili, Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Refredat!

Es gairebé cometre un suïcidí el confiar en la quinina sola, el whiskey o certs *brevatges casolans* pel guariment dels refredats, tant generals ara a tota Espanya.—Ningú hauria de descuidar un refredat, perquè freqüentment degenera en pulmonia o influença, i de vegades en consumpció.—El resultat dels anomenats remeis de refredats es difícil de saber; el que es ben segur es que no hi ha refredat recent, crònic o agut, per molest i obstinat que siga, que no alleugin desseguida i no guareixin eficaçment en vintiquatre hores els PELLETS DEL DOCTOR MACKENZY.—Suspenen els estornuts, la mucositat del nas i el llagrimatge febril dels ulls. Aclaren el cap i esmenen tot aquell malestar del cos que produeixen els refredats. Tonifiquen l'organisme i eviten l'enguina que causa al dormir, un refredat. Reblaneixen el pit, faciliten la expectoració i guareixen la tos.—Caixa, Pessetes 1'50.

entre 80,89 d'Oviedo i 76,71 d'Alicant, per Catalunya té un terme mig de 78,09. Es superior en conjunt al del Homo mediterraneus.

3.er—Pes. El pes per sí sol no vol dir res, és un element que aïllat no dona ni sisquera remota idea de l'estat de l'individu. En canvi quan el considerem en relació amb la talla té una importància considerable.

Per formar una idea sobre aquest valor he reunit 2.700 tallès d'individus barons de 15 a 25 anys que oscil·len entre 1 m. 55 a 1 m. 81. A aquestes talles corresponia:

7,50 per 100 de pesos inferiors en un 10 per 100 al nombre de centímetres descomptat el metre.

25,32	. . .	5 per 100 inferior
42,63	. . .	» » » »
13,25	. . .	5 per 100 superior
5,13	. . .	10 per 100 »
6,17	. . .	més del 10 per 100

Gran part d'aquestes talles pertany a gent normal i escullida, (Societats de previsió, segurs acceptats) altra part a Societats sportives.

En canvi els resultats donats en les quintes d'aquest any són més dolents. No he pogut obtenir el total de tota Espanya, però amb donades incompletes poden evaluar-se un 15 a 18 per 100 els pesos insuficients.

En la població penal espanyola aquest tant per cent augmenta moltíssim, podent evaluar-se en un 23 a 29 per 100.

En la dona no's poden obtenir xifres tant considerables i és impossible per tant donar un percentatge exacte.

El creixement del pes en els nois des dels 12 als 16 anys és inferior a les taules de Variot i Chaumet basades en nens de París. En ells el pes és inferior per regla general a la talla 80 per 100 inferior i 20 per 100 igual o superior, promig establert en uns 80 individus concurrents en terme de dos anys al meu dispensari; les conclusions no tenen exactitud suficient per ésser escàs el nombre per a formar un percentatge i a l'ensem per les defectuositats de la comprovació.

4.^{rt}—Circumferència toràctica. El terme mig de la circumferència toràctica és de 20 centímetres més de la meitat de la talla. En aquelles 2.700 talles hi trobem:

34 per 100 inferiors de un 10 per 100 a la mitja talla.

35	per 100	. . .	5 per 100
13,14	per 100	. . .	» » »
17,86	per 100	normal	o superior

Deu també tenir-se en compte la força muscular puix és el complement d'aques-

tes clarícies i junts permeterien sentar conclusions estàtiques suficients per formar-nos càrrec de l'estat de la joventut. Per desgracia no he pogut reunir nombre suficient de clarícies. Les mides obtingudes en 114 individus són tant diferents que no permeten formar el percentatge. En la adjunta gràfica poden veure's per cada edat les múltiples variacions. De totes maneres pot deduir-se les conclusions següents:

En els nois inferiors de 12 anys és a poca diferencia igual la força de pressió en la mà dreta que en la esquerra.

Si es pren per normal la força de tracció amb els braços i amb l'extensió del tronc d'un individu el pes, talla i circumferència toràctica del qual guardi les relacions normals i estigui mitjanament entrenat, té la força muscular una curva descendent proporcionalment amb la de disminució de la relació de les distintes mesures. Aquesta curva sembla que decreix més ràpidament amb la disminució dels diàmetres toràctics. En el jove entrenat en els sports no's conserven dites proporcionalitats.

5.^{nt}—Morbositat. Es aquesta una de les xifres de més interès per l'objecte que perseguim i és la més difícil d'obtenir. He fet en cinc anys una gràfica en un internat en el que l'edat dels interns oscil·la de 12 a 24 anys amb una població mitja de 120 alumnes. Aquests individus estan dividits en dos grups. En el primer dels petits, o sigui dels 12 als 18 anys, l'estudi i el joc és en comú, els dormitoris estan separats per envans incomplets. En els segons dels 18 als 24, l'estudi i dormitori és individual.

En aquests cinc anys dona els promigs següents per any:

Malalties agudes infectives	. . .	22 per 100
Tuberculosis	. . .	1,5 per 100
Reumatisme articular agut	. . .	1,8 per 100
Malalties cròniques	. . .	3,6 per 100
Afeccions odontàlgiques	. . .	7 per 100
Afeccions oto-rino-laringològiques	. . .	1 per 100
Afeccions de la visió	. . .	14 per 100
Afeccions del aparell genital	. . .	0,1 per 100
Afeccions de la pell	. . .	0,6 per 100

S'ha de tenir present que la mortalitat ha sigut, si no ho recordo malament, de 7 individus durant aquest temps, repartits en la següent forma:

Tuberculosis pulmonar	. . .	1
Apendicitis	. . .	1
Meningitis (de naturalesa desconeguda)	. . .	1
Febre tifoidea	. . .	2
Afeccions pulmonars	. . .	1
Diabetes (no conec el diagnòstic de la causa de la mort)	. . .	1

Així mateix per la millor interpretació dels nombres donats dec advertir que ingressen en dit internat un pro-

mig de malalties que pot clasificar-se d'aqueixa manera:

Escrofulisme	. . .	1 : 100
Adacopatia traqueobrònquica	. . .	2' 5 : 100
Cardiopaties	. . .	0, 1 : 100
Tuberculosis	. . .	2, 8 : 100
Enteritis mucos-membranosa	. . .	0, 8 : 100
Epilepsia	. . .	0, 2 : 100
Psicastenia	. . .	0, 1 : 100
Desnutrits, fluixos, anèmics	. . .	8 : 100

Greu fortíssim me sab el no haver pogut recollir més donades per a poder donar una xifra més exacta, però el metge en son despatx veu a diari families i espontaniament el coneix aquest percentatge i sab amb prou certitud les causes que el determinen. Aquestes no vull precisar-les aquí, en primer lloc perquè no hi ha oportunitat, segonament perquè de gran part d'elles devem ocupar-nos més endavant. Basti tant sols senyalar tres factors importantíssims: l'herencia, el contagi i l'alimentació. Les condicions d'habitació, tallers, despatxos, escoles són per regla general més que favorables per al contagi. Tots hem visitat quadres de fàbriques en que els talers són tant ajuntats que difícilment poden moure's els obrers, exposant-se constantment als traumatismes, i les condicions de ventilació i llum tant defectuoses que ni respiren, ni s'hi veuen. Tots hem vist habitacions obres a Barcelona i a Madrid, on viuen apilotats grans i petits, malalts i sans; tuberculosos a voltes, escampen arreu l'esput; sense aire, sense sol, sense aigua, amb un sol receptacle per l'escreta de tots els habitants; i dic receptacle perquè no té més condicions que les d'un caixó, a on s'hi van tirant els excrements. I al camp, què? Qui no ha vist masies on hi resideix el baccil d'Hebert durant anys, matant tota una familia? Qui no ha vist en mig del camp somrient i delitós, cases sense obertures, amb empostigats que no encaixen, per paviment separador de l'estable, amb el pou de l'aigua al costat del femer? I el metge lluny i l'ignorancia arrelada i devots del curanderisme i enemics de la llimpiesa; quan no s'hi junta un terreny alcohòlic per el constant tragueig, perquè si bé falta la aigua no està mai buit el porró o la gerra. I les embassades i arroçals, rius de paludisme i els rius clavegueres i fonts a l'ensem? i els llatzers en llibertat?

I els infants, plens sí de pegats i captaplasmes i saquets i grans d'all, escampada arreu de son cos la brutícia, el cap un bosc verge; menjant el que l'estómac no pot paír, camp per a les passejades de mosques que no'ls abandonen, fent vida comuna amb els goços i l'aviram

¿I l'escola? No vull parlar-ne.

¿I l'espectacle degradant de l'idiota ser-

vint de joguina als nois? ¿l el gollut? ¿i l'onclet?

Jo no sé si hi ha més causes de morbiditat en el camp que en la ciutat. Sort hi ha del sol, de l'aire i de la selecció que mata en el breçol al petit infant sens condicions de resistència.

¿I les epidèmies? l'estrany és que desapareixin.

6^a. Intoxicacions — Es potser Espanya, en especial en els pobles del sur, on hi han menys intoxicacions exògenes. Aquestes si d'acàs obren en una edat que no'ns interessa. No parlo de les intoxicacions tuberculosa i luètica, perquè aquestes corresponen

al capítol anterior. Té així mateix gran importància l'intoxicació per afecions cròniques intestinals amb desòrdens nerviosos. En les ciutats s'observa amb relativa freqüència entre els joves intel·lectuals el cocainisme i surmenatge, més poc el morfíisme i l'eterisme. En certs medis (servei domèstic) és molt freqüent la clorosi i cefalees de origen oxicarbònic amb sa companya la dispepsia i l'úlcerà gàstrica.

(Acabarà)

El millor **Cafè** és el torrefacte de **La Estrella - Carme**, (Davant de Betlem).

A propòsit d'una Biblioteca

Bé cal parlar-ne, enterant-ne més a la nostra gent, de la obra cultural dels frares caputxins a Barcelona i molt singularment de la notable biblioteca que en el convent de Ntra. Dona de Pompeia, a l'impuls i sots la intel·ligent direcció del seu il·lustre P. President, fra Rupert Maria de Manresa, s'està formant.

Aquesta biblioteca s'ha enriquit, no fa molt, amb una adquisició de gran importància per tractar-se d'una llibreria tant abundosa i interessant com és la que els comtes de Montenegro posseïen a Mallorca, la qual en païssos catalans té especial valor, i per això, l'haver evitat la dispersió o la emigració d'un fons d'aital interès constitueix verament un acte generós de noble patriotisme.

Havia format aquesta rica llibreria l'il·lustre cardenal Despuig (1745-1813) de la família mallorquina dels comtes de Montenegro, a la qual va legar-la.

Aquest notable personatge, home d'extensa i exquisida cultura, mereix bé una especial menció abans de parlar sumariament del conjunt i de quelcom de lo més sobressortint de la seva biblioteca. Versat en humanitats i graduat en dret civil i canònic, fou un temps rector de la Universitat de Mallorca i un dels fundadors de la *Academia de nobles Artes*, segons conta en Bover.

En son amor a la il·lustració i entusiasme pel progrés de la cultura prodigà el seu favor i protecció als estudis, dedicant-hi també la seva activitat i el seu talent.

Diverses vegades estigué a Italia; en una d'elles hi passà sis anys desempenyant el càrrec d'auditor de la Rota per la Corona d'Aragó, i més tard, després d'haver regit diverses diòcesis d'Espanya,

hi fou nomenat Cardenal, i finalment hi acabà els seus dies. A Roma, el mateix que a Espanya, havia dispensat el seu favor a molta gent il·lustrada; en Masdeu li dedicà l'edició italiana de la seva *Historia crítica de España* i altres escritors li endreçaren també diferents obres, algunes de les quals se publicaren gràcies a la seva munificència.

A Italia, además, el Cardenal Despuig feu fer escavacions a Ariccia, prop d'Albano, des de 1787 a 1796, que li proporcionaren una valiosa col·lecció d'estatues romanes, relleus, inscripcions, alguns bronzes, etc., tot el qual feu transportar a Mallorca instal·lant-ho en la seva finca de Raxa.

Per altra part el Cardenal havia aplegat bon nombre de quadros, de diverses èpoques, alguns còpies d'obres d'anomenada, la major part adquirits a Italia; i formà també un important gabinet numismàtic, comprant el cèlebre monetari del gran arquebisbe de Tarragona Antoni Agustí, i augmentant-lo amb noves adquisicions.

*
**

A Mallorca i a Italia, especialment, degué anar arreplegant el Cardenal Despuig el fons principal de la llibreria que ara, per sort, queda a Barcelona.

Es molt completa en obres d'Historia i antiguetats clàssiques, de Teologia, Patrística, Sagrades Escripcions i Litúrgia, de Filosofia i de Literatura clàssica i castellana, etc., i en edicions incunables i del segle XVI, notables moltes d'elles; la bibliografia regional hi té també nodrida representació amb edicions de Histories i Cròniques, Furs, Lulisme, etc.

Un detingut examen del contingut de

tant interessant llibreria aniria proporcionant, segurament a molts, agradables sorpreses i curioses noves, mes de moment me contentaré aquí indicant, com a mostra, algunes de entre les seves moltes obres notables.

Dels manuscrits, que són del segle XVIII, n'hi ha, entre altres, d'interès històric regional, com la *Historia de Mallorca* den Binimelis (3 vols), el *Thesoro de las noticias más dignas de ser sabidas para curiosidad y provecho de los regnicolas de Mallorca* den Guillem Terrassa i la *Recopilación verdadera cronográfica de los Imos*. Sres. Obispos de Mallorca del mateix autor (4 vols.), les *Varias cosas tocans a la ciutat i regna de Mallorca, recullides de diversos autors*, per Jordi Fortuny de Roescas (2 vols.), i altres; així com un volum de *Antigüedades de España* per Franco, *Historias antiguas de varios pueblos y diversos aljabetos*, un *Breve trattato delle Famiglie dei Principi di Europa* (copia feta en 1773), unes *Apuntaciones o extractos de las lecciones de Fortificaciones de Campaña*, les *Ideas literarias del Rdo. Padre Andrés Marcos Burriel con dos indices de sus obras y trabajos y de los monumentos recogidos para perfeccionar dichas ideas*, etcètera.

Entre els impresos en lletra gòtica, esmentarem un formós exemplar incunabile (Nuremberg, 1493): *Liber Cronicarum per viam epithomatis et breviarum compilatus* de Schedel Hakmanus, amb il·lustracions i nombrosos panorames de ciutats. D'edicions castellanques de principis del XVI n'hi ha bastantes i de notables, per exemple: *Doctrina cordis de Sant Buenaventura en romance* (Toledo, 1510), *Remedio contra adversa fortuna*, del Petrarca, traducció castellana per Francisco de Madrid, «Arcediano de Alcor y Canónigo en la Iglesia de Palencia» (1510), *Décadas de Tito Livio* en castellà, *Epístolas y oraciones de la bienaventurada virgen santa Catherina* (Alcalà 1512), *Suma de confesión llamada Defecerunt de fray Antonio arzobispo de Florencia* (Toledo, 1513), *La traducción del Dante Aldigero hecha de lengua tos-*

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Questions Civils estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasell.

Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudència catalana.

Es ven a les principals llibrerías

cana en verso castellano por el Rdo. don Pedro Fernandez de Villegas, Arcediano de Burgos (Basilea, 1515), un precios Ordinarium de ministracione sacramentorum secundum consuetudinem alme metropolitane sedis Valencie... (Valencia, Johan Joffre. 1514.—Amb l'Ars bene moriendi en català), etz.

Parlar de les demés obres d'interès, i en particular, de les del temps del seu col·leccionador, seria inacabable: els 13 primers volums, avui agotats de les *Me-*

moires de l'Académie des Inscriptions no hi falten, i gracies a això podem ara tenir-ne a Barcelona completa la serie, havent-hi la *suite* a l'Institut d'Estudis Catalans per donatiu de l'*Institut de France*.

Tot això pot donar una lleugera idea de la significació i del valor de la adquisició bibliogràfica, que, amb tant acert, han fet els frares menors de Barcelona.

F. VALLS TABERNER

DIVAGACIONS

Sobre'l plaer d'escoltar música

Per a X.

...I vos me deieu, car amic, fent-vos així resó d'un prejudici prou conegut, i prou gastat, i fins prou acceptat, en un mot, per mants esperits selectíssims, que, no essent músic, no essent tècnic, no essent artista, no's pot tal volta, fruit plenament de la musica.

I jo vos responia—ho recordeu?—que tinguessiu fé en vos, que tinguessiu fé en *ella*, que escoltessiu... i que tot, en aital cas, vos apareixeria clar... (1)

Me plau parlar-vos encara, avui, de això: de l'art de saber escoltar, amar i ben fruit de l'art del sons.

* * *

La primera objecció, per de prompte, contra la temença ja esmentada, serà la següent: que la tècnica—fins la més completa, la més experta, la més coneixedora en fi, dels més abscondits secrets de l'art de fer, de modelar, de construir una obra d'art—no ha creat jamai res. Es, ha sigut i serà sempre—unicament!—l'humil sirvent de l'idea, de l'esperit, de ço, sabeu que presta vida a l'obra d'art.

Pot, doncs ja creiem, ben afirmar-se (en tot cas, així m'ho sembla) que no essent el *métier*, com acabem de recor-

(1) Crec inútil fer remarcar que l'amic ideal a qui me adreço és, evidentment, sensible a la bellesa musical. No sab musica, és cert; emperò frueix oint una sinfonia de Mozart una simfonia de Beethoven, una pàgina Wagneriana o un simple *lied* de Brahms. Car, de no ésser així, ja podria escoltar, ja, que res, res... *li fóra jamai donat!*

dar, sinó l'instrument preciosíssim del qual l'artista es val per a realitzar ço que sent, que pensa o que somnia. pot fruit-se de l'idea, de l'esperit i de la mateixa essencia en fi, d'una producció artística sense... ni pensar, jo vos ho ben asseguro, en els *trucs* del *métier*.

En altres termes: no és pas necessari haver pintat per fruit d'un Van Eyck, d'un Memling, d'un Goya o d'un Velázquez. No és pas necessari haver escrit—escriure, vull dir, en el sentit de crear *literatura*—per vibrar intensíssimament davant d'una sentida pàgina del Dant de Shakespeare o del nostre immens Lull. No és pas necessari en fi, posseir el secret d'una flor per a fruit, no és veritat? de la seva forma, de la seva *gracia*, dels seus colors i a més, del seu ben subtil i ubriagador perfum...

Pot afegir-se el següent: que el plaer d'analitzar, d'*entendre*—d'entendre tècnicament vull dir—de fer l'autopsia a una obra d'art—i perdoneu l'expressió—i el plaer, senzillíssim, d'aspirar-la, de gustar-la, de *sentir-la*.... són dos plaers *independents!* Mentre el profà, l'*amateur*, frueix doncs, intensíssimament—talment algú a qui un poder ben superior a ell atrau, distreu, captiva...—davant d'una obra bella, pot succeir això: que el músic, que el pintor, que l'esculptor—que el *tècnic* en un mot—restí algún cop calmós fret, i fins gairebé insensible a les qualitats íntimes d'una producció artística.

Oh! si la riquesa espiritual o sentimental d'un home, d'un artista—i empro el mot artista en el sentit de professional d'una bella art qualsevol;—si la delicadesa, bondat i finor, en una paraula, de la seva sensibilitat fos sempre ben a l'alçaria dels seus coneixements tècnics; si en altres termes, quan més ric fos en fórmules, clixés, malicia, *coneixements*, esdevingués també a l'ensems, més ric en sensibilitat... aleshores ben certament l'artista, el tècnic, fruitria en efecte sempre a tothora, molt més que el simple aficionat, que el senzill *amateur*, que l'humil enamorat de les coses jolives... Emperò no és pas així, no és pas així!.. Pot, doncs, donar-se el cas—repeteixo—que algú, sense ésser tècnic, amí les belles coses, desitgi les belles coses, *senti* les belles coses i sigui en una paraula, un subtilíssim *receptor*.. i que d'altres al contrari ben rics en coneixements, ben replens d'ells emperò sense finor, sense desigs, sense amar, en un mot, ço que creà les obres d'art, ço que les *motiva*, que les anima, que les *explica*... siguin realment ben incapços de sentir simplement, fundament, ço sabeu que als primers tant captiva!..

Repeteixo, per tant, que el plaer d'esguardar, de contemplar, i sobre tot, de ben sentir una producció artística i el plaer d'entendre-la tècnicament—o de poder-la entendre...—són dos plaers *independents*.

Però encara hi ha més: el goig que l'artista experimenta davant d'un joliu acord, d'una bella preparació o d'una dextra resolució d'aquest acord; el goig que sent el músic davant d'una modulació imprevisita, joliva, ardida; la pregona delectació que sent el tècnic tot seguint àvidament, l'enginyós desentrotllament d'una producció musical, la bella i justa ordenació d'una obra d'art; el plaer que el fi coneixedor experimenta a tothora, davant totes les sorpreses, de tot l'interès i de totes les delícies que proporciona, en un mot, una bella *escriptura*, són, en realitat, profundíssims. Però són amb tot—i jo crec que és just, que és lògic i que fins és *natural* que sigui així—menys pregons, menys intensos... que el que sent l'artista o l'humil amador de belles

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

RON BACARDI

coses al contemplar-les *enamorat* en llur conjunt.

I és què, dels *dos* plaers, el darrer; sense cap dupte, és *superior* al primer. És a més el plaer principal, essencial... i tot el demés—*tot*, ho sentiu bé?—és evidentment *secundari*. I es comprèn que així sigui. Tota obra d'art en efecte—perdoneu si vos ho recordo—és necessàriament filla d'un moment d'emoció, de vibració—vibració espiritual o sentimental—i té per objecte el provocar-la, el despertar-la... com, de quina manera? Això pot, deu importar-nos, no és veritat? amb tal, naturalment que l'expressió de l'artista sigui clara, sigui bella; i amb tal, ja no cal dir-ho, que tot el que ella conté, que'l que *viu* dins d'ella arribi ben dextrament, fins cada un de nosaltres!...

Però encara queda algú *caire* força important de la qüestió, que també vull recordar-vos.

Vull parlar de l'influència ben evident en tots els esperits dels canvis i de les modes de les corrents d'opinió que apareixen, sovint, a través de l'Historia i mercès als quals—i oblidem quasi sempre el valor intrínsec, el veritable *sentit*, realment de certes obres d'art—tothom (així els profans com els mateixos artistes), se decanta envers aquesta o aquella tendència, envers aquesta o aquella escola, segons sigui... l'ambient que l'envolta el seu temperament, les seves habituds, els seus amics, la seva cultura, les seves lectures, etc., etc.

Agafem-ho de lluny i fullegem l'Historia (oh, no vos cansaré pas, no temeu, i citaré tant sols a l'atzar, alguns fets de l'Historia)...

Quan els Puccinistes i els Gluckistes se barallaven... ni els darres creien gaire en el primer dels citats músics ni els altres en el talent del celebrat autor d'*Armida*.

Quan, durant el segle XVIII, sorgí a Alemanya aquella nova escola, aquell art nou—car, no és veritat, a cada moment de l'Historia n'apareix un d'art nou!—la finalitat del qual era com és sabut, la de *cantar* lliurement en lloc de continuar ço que feren pels *clàssics*... d'aleshores dels contrapuntistes; ni els seguidors de la novella tendència—els *revolucionaris*!—hagueren pogut acceptar preferentment, una pàgina bastida segons l'*antiga* escola—una pàgina de J. S. Bach, per exemple—ni el tradicionalistes hagueren pogut sentir gran simpatia envers cap producció dels... *revolucionaris*!

Recordem-ho: fowl'amor a la *melodia* ço

que dividí ja els músics i aficionats alemanys del disset en dos partits ben oposats: els uns—els *clàssics*—seguien les petjades de Haendel i de J. S. Bach. Els altres—els... *modernistes*—les de Keiser, Graun, Joahn Stamitz, Te-mann, Hasse Mattheson, etc. (1).

I cap d'ells, naturalment—cap dels susdits partidaris de l'una o de l'altra tendència se trobava prou ben situat—per músic que fos—per a ben judicar les produccions dels demés.

Quan, en fi, durant el primer temps del wagnerisme, es combatia—i res de més just, per altra part—aquell convencional, enlluernador i pertorbador espectacle que no cal pas nomenar, ningú haguera cregut, per exemple... que Rossini tingués talent!..

Si de les visions d'ordre general, de *ensemble*, passem ara a parlar de les opinions dels músics, —filles sempre, naturalment, de la llur particular manera de veure i de sentir,—veurem aleshores un tant gran nombre d'aberracions, de canvis, d'*originalitats*, i per què no dir-ho?... d'*equivocacions*, que acabarem ben prompte, en veritat, per a dubtar, fins i tot, de gairebé tots ells!

Per a Berlioz, per exemple, l'art de Palestrina—del sublim i del delicat Palestrina!—era quelcom de gairebé menyspreable! Als ulls del gran Romàntic, la art de l'inspirat artista del cinccents i la miqueta d'impressió agradable que de ell podia dependre's, no era degut (i és ben curiós observar-ho) sinó als poquets acords perfectes que contenia. Infantil, tot allò, en un mot, jocs de nins, de noiets, podríem dir-ne, que fossin *harmonistes*.

Quan Schumann parlava de la tècnica de Mendelssohn, ho feia amb veneració. Mendelssohn, als ulls de Schumann, era senzillament un mestre (consti que no anava errat car, de tots els romàntics, Mendelssohn fou pot-ser el més *clàssic* i el que millor posseí, sobre tot, els secrets de la forma). Mendelssohn, en canvi, no sentí pas; sembla, la mateixa veneració envers la tècnica del seu amic Robert Schumann. A més, tots els crítics reconegueren (i han anat reconeixent després), que si Mendelssohn era un

(1) Tots aquells músics prepararen l'art de Mozart, per exemple, i fins del mateix Beethoven. Inútil dir que tot combatent les formes creades pels contrapuntistes ne crearen d'altres: la *Sonata* i la *Simfonia* que avui ne diem *clàssiques*. I el que són les coses: així com ells—els *modernistes* del segle XVIII—tot pledejant en favor de la *melodia*, de l'art lliure, de l'*efusió* musical, tractaven de vells, de decrepits, d'*antics*, als Haendel i els J. S. Bach—i a l'art, sobre tot, que aquests compositors representaven—així tractaren també més tard els Simfonistes i els conresadors de Sonates, els Romàntics del segle dinou. Avui, en canvi,—la vida *continua*!—enllepolits, *viciats*, enamorats de l'*ambient musical*, de les sonoritats, de les troballes, en fi, dels moderníssims *harmonistes*, ja fa béll temps que comencem a somriure quan per atzar, parlem encara de les efusions, de les *confessions* i de les expansions sentimentals dels pobriçons Romàntics!...

mestre, científicament parlant, Schumann no era sinó un... *instintiu*, un indisciplinat...

Avui, en canvi, no hi ha, crec jo, cap músic que al esguardar enrera vers les figures de Schumann i de Fèlix Mendelssohn no descobreixi ben prompte el següent fet: que així com la del darrer esdevé ja grisa, borrosa, la del primer conserva encara, en realitat, una gran part de son relleu.

Altres contradiccions:

Pregunteu a d'Indy, per exemple, què pensa de l'art, purament *sensoriel*, com diu ell, dels impressionistes francesos. Pregunteu-li, a més, què creu de Franz Liszt, de Grieg, o de Ricard Strauss. Pregunteu a Saint Saëns què pensa, precisament, del *Poema*, originalíssim, del famós mestre hongarès. Digueu-li també, si creu realment, en la escola novíssima dels seus compatriotes... Pregunteu a Debussy què pensa de la Forma, del d'Indysme, de la estructura o arquitectura d'una producció musical... Demaneu, en fi, al venerable amic F. Pedrell, què *sent*, per exemple, envers l'*Etranger*, *Pelléas et Mélisandre*, *Ariane et Barbe bleue*, envers tota la moderna música francesa, en un mot, o envers *Till Eulenspiegels lustige Streiche!*...

Feu, si podeu, la experiència que vos proposo i ja veureu, amics, què succeirà i què apareixerà de prompte, i com per art màgica, al davant dels ulls vostres... (1).

No ho dubteu pas, mants factors ofusquen, doncs, també a l'artista, al tènic, al professional, i el poseu, com queda vist, en situació ben difícil per a fruit, capir i ben sentir, — amb humilitat, senzillament, serenament — ço que's desprèn d'una obra d'art.

* * *

I vos me deieu, car amic, fent-vos així resso d'un prejudici prou conegut, i prou gastat, i fins prou acceptat, en un mot, per mants esperits selectíssims, que, no essent músic, no essent tènic, no essent artista, no's pot, tal volta, fruit plenament de la música.

I jo vos responia—ho recordeu?—que tinguessiu fe en *ella*, que escoltessiu... i que tot, en aital cas, vos apareixeria clar...

F. LLIURAT

(1) Si els músics no estan d'acord — no poden estar de acord;—si els artistes s'equivoquen, o exageren, o es desvien, si fins els més serens, en fi—i els més *documentats*—són víctimes—ben sovint, de la llur particular manera de veure i de sentir, de l'ambient que respiren; si en totes o en gairebé totes les opinions llurs apareix, en un mot, una par-massa grossa de... *subjectivisme*... judica, amic, ço que succeirà quan els que parlen, lleugerament, dels músics o de la música són gent indocumentada, sense *amors*, sense *fe* i sense altre *ressort*, en fi, que els faci moure, criticar, baladrejar... que el llur inexplicable *atreuiment*!

La niçaga de Lord Byron

(Sobre un estudi den Diego Ruiz)

En aquests darrers anys s'ha fet més viva, entre altres ensenyances, la del valor biològic de la tradició, la de veure-hi una força activa: una càrrega morta, una de les corrents que per la llur força d'impulsió ens fan avançar, una meitat de l'avui en lloc del buit engolidor de l'ahir. Hem après a veure en la successió de les gèneres una línia en la qual uns caràcters romanen i uns altres se fonen per llur feblesa davant dels elements nous i d'altres forces, que comencen per influir i acaben per incorporar-se. Vindrà un Le Dantec, posem per cas, i al cercar les influències ancestrals seguirà una via recta, un mètode simplista, com si no hi haguessin dicotomies difícils de trobar en el terreny psicològic. Però en canvi un temperament de més equilibrades condicions analitzadores cercarà la força de la tradició, la part viva de les ascendències, començant per descobrir l'arbre genealògic de l'individu amb totes les dicotomies i derivacions. I abans de voler conèixer l'idea que les ascendències tenien del món i de la vida, farà per manera de conèixer com vivien i es mogueren en la terra, i sols després pel camí de la història arribarà a la metafísica amb un criteri segur, de majors garanties. Així és com en Diego Ruiz, al dur a l'estudi del geni un mètode que sembla tret de la Botànica y de la Antropologia, al cercar les petges que en la vida i l'obra de Lord Byron senyalaren les dugues línies, paterna i materna de la seva niçaga, ha seguit el mellor camí fent-se amb una considerable documentació històrica. Si la branca dels Byron i la dels Gordon per la noblesa de llur sang se poden seguir en l'arbre de la Història d'Anglaterra, res mellor per a coneixe-les esperitualment que emprendre la ruta que els uns i els altres seguiren des que sortiren confosos en l'exèrcit invasor de Guillem I, el normà, fins que s'encreuen per a produir el còs i l'esperit del poeta. És el mètode del qual en Diego Ruiz ha fet aplicació i amb ell destrí en el caràcter del poeta els elements psicològics paternals i els materns i senyala la part de la seva obra que és deguda a l'una i a l'altre de les dugues línies.

* * *

En Diego Ruiz veu en el subjectivisme de Byron un retorn vers els pares de la seva niçaga. En ell és viva tota la seva ascendència normanda amb la llur història de conqueridors i pirates. Fou un

home que, a l'enyorar una vida ben diversa de la que li era possible, sentia adintre seu la vida tràgica i dura dels primers Byron que arribaren a l'Anglaterra amb Guillem el Conqueridor i amb ell triomfaren en la batalla de Hastings. La seva melancònia, el seu desig d'allunyar-se del món, el seu amor per la mar no són efectes ni moments de *pose*, sinó la revelació d'un instint, el retorn a la vida dels seus avis.

Per això l'impuls de la lluita en ell per al pillatge, per a les crueltats, per als esforços de glòria són les forces ancestrals que renaixen en ell i en els moments més forts de la seva vida, quan se fa carbonari a Itàlia o soldat a Missolonghi. La situació de Byron és la de un home d'altre temps forçat a viure entre mig d'hòmens que no són pirates ni senten la necessitat de ser-ne. Se troba estrany, viu en un estat de desesperació sincera i menysprea la humanitat perquè no la pot comprendre. Del seu temperament ne deriva la seva ineptitud per a la vida reposada de família i la recerca no acabada d'un ambient que, com l'anglès, no l'ofegui: sos viatges a Venècia, a Espanya, a l'Orient, a Grècia.

Els dos aspectes fonamentals del geni de Byron — la amoralitat i l'esperit vagabond — coincideixen amb els trets de la primera època de la niçaga «bironiana», o normanda. Aquestes són les primeres estratificacions de la síntesi de la nissaga en la persona del poeta. La segona estratificació és produïda en el període en que els Byron passen de la condició de guerrers a la de cavallers, des que John Byron és armat davant de Calais per Eduard III. Els signes que descobreixen aquest període de formació del temperament del poeta futur són el de la cavalleriesitat, el tenir l'ideal com a finalitat de la vida i la consagració ardent a un amor. Byron és cavaller en tots els dies de la seva vida atormentada. La mesura de la seva força se revela quan nolieja son vaixell el «Hercul», per anar a Grècia, mentre Shelley, quedant-se a Itàlia, escriu un bell himne a la dissort dels grecs. Byron té una prodigalitat que el mateix el fa famós per les orgies de Venècia que pel seu entusiasme vers la causa hel·lènica. La seva naixença va privar-lo de viure com un Verlaine, pels camins i pels hospitals. Byron és a la vegada Don Joan i Don Quixot, sensual i platònic. La seva luxúria és insaciable, la seva conducta matrimonial és ombrívola, però és tal-

ment un cavaller de la Edat Mitjana amb Margarida Parker i amb la comtesa Guiccioli.

Els Byron, armats cavallers, s'estableixen a Newstead i esdevenen terratinents. Llavors comença una nova estratificació en la niçaga. És la part que els hi fa Enric VIII quan la reforma religiosa és el motiu de la distribució entre'ls nobles de les propietats eclesiàstiques. Els Byron sense'l domini de les terres semblen una tribu nòmada. Al tenir-les, la niçaga se concentra, i pren una nova força. Perquè d'aquets soldats ne creixi un geni, cal un llarg temps de repós. Newstead se troba a 15 kilòmetres de Nottingham, fortificada per Guillem I, el capdill dels normans i dels primers Byron. Els Byron de la cort d'Enric VIII se troben així a la vora del primer centre de lluita entre'ls invasors i el poble vençut.

Byron és una síntesi de la consciència de sos avant-passats i això el fa ésser un poeta de la personalitat. L'excés de sentiment personal de que ha parlat Schuré, la hipertrofia del *jo*, no són més que la aparició de la llei històrica que pesa sobre d'ell.

Fixats els Byron a Newstead, exerceixen autoritats, reben ofrenes i riqueses del rei, creixen en la jerarquia de la noblesa i ve un dia que un dels Stuarts dona a la llur devoció fidelíssima el premi del títol hereditari de *lord*. La carta ja és arribada a la fi de la seva via, a la suprema dignitat. Aquesta darrera estratificació ens revela l'orgull del poeta. Quan vol engrullerir-se, quan se fa republicà, quan diu que la seva política és la que no tingui governs, no perd el seu aire d'altivesa, no deixa d'ésser un *lord*. Aquest orgull que venia de lluny és la causa de les alternatives violentes del seu caràcter: odia la tirania i menysprea com a un esclau el qui triga gaire a dir-li el nom d'una platja; dona la seva fortuna per la causa grega i nega diners a la muller del poeta Shelley. És generós i dur. Amoral com és, no pot penedir-se. Perquè com un Don Joan, Byron se creurà sempre com una fi, i no comprendrà que pot ésser un medi en l'entrellat de les coses humanes. És dels qui creuen en Deu perquè creu en sí mateix. El seu individualisme s'expressa en la seva fórmula de la política: «reduïxo la meua política a acabar amb tot govern.» Byron mor quatre anys abans de la naixença de tres grans individualistes: Taine, Tolstoi, Ibsen.

Domina a Byron l'ambició de no sentir res ni ningú sobre'l seu cap. Els seus moments de joia són quan Ali-Pachá el reb com un príncep, quan el poble grec l'honora com a un héroe, quan és senyor en mig de la mar, en el seu *yacht*.

Una set de glòria i d'ambició, de victòria contra tots, de domini, fa que sigui Don Joan quan se gira vers el món modern; vers la humanitat, és Childe-Harold; quan ha de girarse a sí mateix i s'ha d'abocar al problema del destí, es Manfred. Grillpazer ha dit: Schiller va vers l'altura, Goethe, ne torna. Heu's-aquí l'ideal literari i humà de Byron: el foc intern de la seva poesia.

Aquesta és la línia paterna. Per la seva mare, Byron té en les venes la sang reial dels Stuarts. D'aquesta línia materna s'en deriven totes les tares degeneratives que l'atormentaren. Però aquesta sang dels Gordon era també normanda. Les dugues niçagues dels Byron i dels Gordon s'uneixen abans de desaparèixer. Els Gordon, emperò, semblen una família més aviat civilitzada, més aviat polida del seu selvatgisme originari. La història dels Byron és clara de seguir com les branques d'un arbre; la dels Gordon, embolicada com el cor d'una boscuria. Les influències de les dugues niçagues se reparteixen el domini creador del llur poeta. Dels Byron prové la amoralitat i la gràcia, les enyorances i l'orgull, dels Gordon prové la aire de desolació i la força.

*
**

En Diego Ruíz, a l'imaginar tota la obra de Byron com una formació geològica, com una superposició de capes, com una solidificació lenta i definitiva de les varietats psicològiques de dugues famílies en l'home genial, ha seguit un mètode semblant — dins la perspectiva dels temps, — a aquella que en 1865 iniciava Hipòlit Taine quan deia que el seu mètode considerava les obres humanes, i particularment les obres d'art, com fets i productes dels quals s'han de senyalar els caràcters i cercar les causes. Aquest mètode de crítica den Diego Ruíz — objectiu pel seu fonament científic i d'un impressionant subjectivisme per la seva arquitectura, — vol mostrar

també les causes que produeixen l'obra artística, però segueix més enllà del punt on Taine restava aturat: li senyala un valor, la mesura en la jerarquia espiritual. I per donar a la seva qualificació una solidesa de norma, per a fer-se tot ço objectiu que li és possible en el moment de judicar, dona abans de la cosa judicada la més ample i vivent explicació. La seva manera d'explicar la és la d'analitzar els elements que la formen, l'acció de cada element, el caràcter de l'element predominant i la llei de

ritme a la qual els altres obeeixen a l'ordenar-se al seu entorn. En el cas Byron creu que l'influència de la niçaga és la causa més forta en la formació d'aquest temperament, i la seva explicació per anàlisi de la niçaga és ensems el judici de l'obra del poeta.

D'una riquesa de sugestió a ben poques comparable, aquest mètode de la crítica den Diego Ruíz, s'ens ofereix com un ample camí i com una força impulsiva considerable.

ALEXANDRE PLANA

D'educació comercial

Les Escoles de Comerç d'Hongria

Pròxims a celebrar-se a la capital del Reialme d'Hongria, Budapest, dos grans esdeveniments de cultura mercantil, com són el X Congrés d'Ensenyança Comercial y el VII Curs internacional d'Expansió Comercial, que tindran lloc en Agost i Setembre propvenients, ens sembla aquest el moment oportú de donar una lleugera idea dels principals establiments de grau més elevat dins la referida branca d'ensenyança d'aquella nació. A tal objecte publiquem avui les notes d'informació sobre dites Escoles, recollides expressament per a CATALUNYA, segons comandament del Dr. Béla Schak, Inspector General de l'Ensenyança Comercial i director del VII Curs, i les quals arribaren massa tard i no pogueren ésser publicades a nostre nombre extraordinari de fi d'any 1912.

No dubtem que interessarà a nostres llegidors conèixer, encara que sigui al través d'unes clarícies més breus i lacòniques del que voldriem, les institucions superiors d'aquell país on l'ensenyança del Comerç ha prèta tal volada, que conta avui amb una de les organitzacions més desenrotllades de Europa.

Per a donar una idea del floreixent estat general dels medis d'educació comercial a Hongria, extractaré d'un treball publicat l'any 1910 pel Dr. Gockler, professor a l'Acadèmia de Comerç de Kolozvar, els principals punts:

«En el quadro general de la organit-

zació actual, es distingeixen tres menes d'escoles:

- 1—Escoles per aprenents de comerç.
- 2—Escoles superiors de comerç.
- 3—Acadèmies comercials (o Universitats comercials).

Segons la llei de 1884, l'ensenyança professional dels aprenents de comerç es obligatoria, devint concorre a cursos complementaris els vespres o els diumenges. Hi havia l'any 1908, 89 «Escoles per aprenents de comerç», i la ensenyança respònd a un plan de 3 anys, de les matèries següents:

Lectura, lliçons de coses, composició.
Geografia.
Càlcul mercantil i escriptori escolar.
Comptabilitat.
Correspondència.
Escriptura.

Encara que creades per l'Estat, aquelles escoles son administrades pels Ajuntaments.

Hi ha a Hongria 43 Escoles superiors de Comerç i 4 (avui 5) «Acadèmies» o Universitats Comercials. Aquesta quantitat d'Escoles és tant més remarcable, si's recorda que Hongria no té més que 20.000.000 d'habitants. Aquelles escoles eren

20 de l'Estat	amb 3.335 alumnes
11 dels Municipis	» 2.578 alumnes
8 corporatives	» 1.797 alumnes
2 confessionals	» 208 alumnes
2 privades	» 466 alumnes
<hr/>	
Tl. 43 escoles	» 8.384 alumnes

Editorial Ibèrica, Balmes, 87. - BARCELONA

Institut d'Estudis catalans

NORMES ORTOGRÀFIQUES

Segona edició d'altres 10.000 exemplars * Número solt 10 cèntims

Grans rebaixes a centres polítics, escoles i altres entitats que treballen per a la difusió de la cultura catalana.

HIMNES HOMÈRICS: traducció de Joan Maragall. 2.ª Edició. Preu: **dues pessetes**. Cap alabança millor que fer avinent al públic que la 1.ª edició de la gran obra pòstuma del mestre s'és acabada amb deu dies justos.

EVANGELIARI compost per Mossèn Clascar. Un vol. en 8.ª de VIII—300 planes. Es una obra magistral i clàssica que com cap altra fa glòria a l'autor. Rústega Ptes. 4, en tela inglesa Ptes. 5.

Una de les causes que han contribuït més a aquest espadiment, es la llei de servei militar obligatori, rebaiant a un any pels alumnes aprovats els tres anys de servei a files. No obstant, aquestes Escoles es ressenten de la unificació imperiosa de plan d'estudi, i ara deu estar en vies d'implantació una reorganització en sentit més descentralitzador, impulsada pel nomenat Dr. Bèla Schack i per M. Bèla Kirchner.

El grau universitari comprèn les cinc Escoles i «Academies de Comerç» oficials, que describim sucintament a continuació, anant al cap de totes elles la «Handelsakademie de Budapest», considerada sempre com la més important escola d'ensenyança comercial d'Hongria. Però dins els seus locals on tindrà lloc el X Congrés i el VII Curs anunciats.

La Academia Comercial de Budapest

Va ésser fundada l'any 1857, i és per tant una de les més antigues institucions d'ensenyança comercial d'Europa; (l'Institut d'Anvers, l'establiment degà, data de 1852). La idea fou emesa pel financier y banquer Josep Appiano, President que fou de la Pester-Lloyd-Gesellschaft, de la Cambra de Comerç i del Banc Comercial Hongarès. La iniciativa fou duta a la pràctica pel Gremi de Comerciants a l'Engròs, en unió amb altres Gremis comercials de la ciutat.

L'any 1901, la «Handelsakademie» fou novament organitzada, i d'aleshores consta de dos instituts d'ensenyança, es a dir, d'una «Escola superior de Comerç (Hohere Handelschule) amb 3 cursos, per alumnes de 15-17 anys, i d'una «Universitat comercial» (Handelshochschule), nomenat Curs acadèmic, per alumnes aprovats en el Gimnasi superior (Ober gymnasium), la Escola Professional Superior (Ober real schule), o l'Escola Superior de Comerç (Hohere Handelschule).

El capital de fundació pujava a 40.000 florins. En 1911 va arribar a unes 880.000 corones. Ademés posseïa fundacions per un valor total de 640.000 corones, dedicades a diversos fins, principalment a l'ajuda i recompensa d'estudians pobres que'n fossin dignes.

La H. A. està subvencionada:

- a) de l'Estat hongarès, anyalment per 20.000 corones.
- b) del Gremi de Comerç de Budapest, com a mantenedor de l'institució, en la mesura que demanin les circumstàncies.
- c) de diversos bancs y Societats de previsió, per contribucions anyals de 100-800 corones.

En l'any 1910-11 les entrades de l'institució foren de 232.018 C.; les sortides 231.228 C.

Aquí teniu un extracte del plan d'estudis i programa:

A.—Escola Superior de Comerç. (3 anys: ensenyança cíclica).

Ciències comercials elementals.

16 assignatures obligatòries

i 4 no obligatòries:

(Es obligatòria la Religió, ensenyada per un mestre de cada confessió).

B.—Cursos acadèmics (grau universitari).

Economia, (11 cursos).

Dret, (9 cursos).

Geografia y tecnologia, (7 cursos).

Ciències comercials:

a) Teneduría de llibres i correspondència comercial, (9 cursos).

b) Matemàtiques i aritmètica comercial, (6 cursos).

c) Segurs, (5 cursos).

d) Comerç especial de productes de mines i metalúrgia, (3 cursos).

Llengües.

Taquigrafia.

C.—Ensenyança especial de Segurs.

D.—Ensenyança especial de Minería i metalúrgia des del punt de vista comercial.

E.—Ensenyança especial de Transports i tarifes ferroviàries.

Els drets de matrícula de la Escola de Comerç, importen 300 corones cada any pels alumnes regulars; els dels cursos de grau universitari paguen 150 corones per semestre. La matrícula del Curs especial de Segurs es de 150 corones; la de Mines i Metalúrgia es de 12 corones al curs per hora setmanal d'estudi, i la de Ferrocarrils es de 20 corones en total.

L'Academia ocupa un magnífic edifici modern construït exprofés.

Finalment citarem algunes notes estadístiques de l'últim curs 1911-12:

Professors, 55. (23 titulars i 32 auxiliars).

Alumnes. En la «höhere Handelschule» (Escola Superior de Comerç), eren 491, dividits en 12 classes. La Universitat de Comerç (Handelshochschule) tenia en el

I Curs.....	155
II Curs.....	77

Total..... 232 alumnes ordinariis, ademés de 58 extraordinariis.

La Escola Normal Comercial de Budapest

Amb aquest nom és també conegut el «Seminari de Professors superiors de Comerç», anexe a la Facultat de Filosofia de l'Universitat de Budapest, establert l'any 1898, i que és una organització oficial i dependent de l'Estat.

La idea fou del Director d'Alts Estudis (Ober studien direktor), Dr. Bèla Schack, Director del VII Curs Internacional de Budapest.

El presupost de l'Estat fou al principi de 11.000 corones per any, essent ara de 20.000.

La duració dels estudis és de 8 semestres (4 anys).

El plan d'estudis comprèn tres seccions:

a) Ciència comercial, Correspondència i teneduría de llibres. Al cap del quart semestre, exàmen general de llengua i literatura alemanya i hongaresa. Al cap de 8 semestres, exàmen especial de Ciència Comercial, Correspondència i Teneduría de llibres.

b) Càlcul mercantil i aritmètica política. Al cap de 4 semestres, exàmen general de Matemàtiques i Física. Al cap dels 8 semestres, exàmen especial de Càlcul mercantil i Aritmètica política.

c) Geografia econòmica, Química i mercaderies. Al cap de 4 semestres, exàmen general de Geografia universal i Química. Al cap dels 8 semestres, exàmen especial de Geografia política, mercaderies i Tecnologia mecànica i química.

Cada candidat després d'això ha d'exercir durant un any en una Escola de Comerç i sofrir-hi un exàmen pedagògic (Historia de la Filosofia, Pedagogia, Psicologia i Lògica), i aleshores se li dona el títol.

Alumnes: En el I semestre 1912-13: 70, distribuït així: A) 26; B) 27; C) 17.

Professors: A) 6; B) 4; C) 7.

Biblioteca especial del Seminari, a lliure disposició dels alumnes.

Se concedeixen Borses de pensió a l'extranger, per 6 alumnes cada any, a raó de 1.000 corones cada una.

La Academia Oriental de Budapest

Va ésser fundada l'any 1891 pel ministeri hongarès de Foment i Instrucció pública.

Com el seu nom ho indica, aquesta institució té per objecte encaminar el comerç d'Hongria vers l'Orient. Hi són explicades les llengües búlgara, rumana, turca, alarb, grega, ademés de les occidentals. També s'hi dona historia, geografia i etnografia especials dels països de Llevant.

El presupost puja a 94.000 corones.

Els honoraris escolars són de 100 corones per any.

Els Ministeris de Foment i Instrucció pública i el de Comerç, varies Cambres de Comerç, Corporacions i Instituts financers han fundat borses pels oients de l'Universitat, el nombre de les quals puja a 35.

El Concell d'Inspecció de l'Institució, es compona de 12 membres, qui són nomenats pels Ministeris de Foment i Instrucció pública i el de Comerç.

La duració dels estudis es de dos anys.

El nombre d'alumnes puja en cadascun dels cursos a 40, en total, doncs, 80. El Còs de Professors es compona de 21 membres.

La Institució posseïx una Biblioteca i un Museu Oriental.

Ha publicat diversos manuals de Llengües orientals, Informacions sobre l'Orient, i així mateix llibres de ciències comercials.

L'Academia Oriental té un edifici propi construït per l'Estat hongarès.

La Academia de Comerç de Kolozsvár

Es una de les més importants institucions d'Hongria.

Fou fundada en 1902, anexionant-se una Escola Superior de Comerç fundada en 1878.

Perteneix a la ciutat de Kolozsvár i està subvencionada per la Cambra de Comerç i de l'Indústria.

L'Escola Superior de Comerç fou fundada amb un capital de 150.000 corones. El presupost d'ambdues institucions puja en 1911-12 a 104.362.53 corones. El govern reial hongarès contribueix a les despeses amb la suma anyal de 28.000 corones, i el municipi amb 6.000 corones.

Els Drets de matrícula puguen a 120 corones per semestre.

L'administració i la direcció superior pertanyen al Concell d'Estudis, qui en tots els afers d'administració i pedagogia té de resoldre, donar compte de les respectives propostes, fixar les lliçons i curar de l'establiment. Ademés existeix un «Concell d'inspecció» de la marxa general de l'Institut.

La duració dels estudis comprèn dos anys. El nombre obligatori d'homes per cada semestre és de 25. En ambdós cursos, però, es donen a raó de 50 hores de lliçó setmanalment.

Els exàmens de grau tenen lloc a l'acabar el segon curs.

El nombre d'alumnes: 79; professors: 17.

Posseïx un magnífic edifici construït expressament, el cost del qual va pujar a més de 400.000 corones.

La Academia d'Exportació de Fiume

Es de recent creació. Va ésser fundada l'any passat, 1912, per l'Estat honorari, del qual dependeix.

El presupost està fixat provisionalment, i puja a 30.000 coronas.

Els drets d'estudi, 50 coronas per semestre; drets d'exàmen de títol, 40 coronas.

Per ara hi ha a la disposició dels alumnes 9 borses instituídes per cases de comerç privades i corporacions comercials, muntant de 2 a 500 coronas cada una.

El govern interior l'exerceix el Director de l'establiment.

La direcció suprema correspon al Concell d'Estudis, el qual en tots els

afers pedagògics té de resoldre, donar compte de les respectives propostes i curar de l'establiment. El Concell d'Estudis consta de 10 membres: 5 nomenats del Ministeri d'Instrucció i 5 del de Comerç, i dels quals 2 exerceixen de Comissaris del Ministeri. El president és el governador de Fiume.

La duració de l'estudi és de dos anys. Hores obligatòries de classe per semestre: 30. En ambdós cursos, es donen a raó de 60 hores de lliçó setmanalment. Els exàmens de grau tenen lloc a l'acabar el segon curs.

Hi han inscrits: Alumnes, 432. Professors, 11.

Ara per ara l'Academia està domiciliada al mateix edifici de l'Escola Superior de Comerç.

R.

la fusta. El noi qui ha estat sorprès, és clar, procura no anar a l'escola amb la fusta, sinó que mirarà d'endossar-la al primer que atrapi mancant a les ordes del mestre.

Com que l'acció d'afrancesament no es va pas començar de quatre dies, les mares joves, sobre tot aquelles qui foren internes en col·legis de Perpinyà, Tolosa, Foix, etc., amb llur superficial il·lustració, creuen, estàn convençudes que'l català és cosa baixa, que parlant francès són més, és a dir, es dignifiquen. I és per això, que a sos fills els parlen gairebé sempre en francès. Les altres mares, aquelles que han rebut llur instrucció en les escoles comunals, si be rarament parlen en francès als seus fills, realitzen una acció tant o més pertorbadora, car afrancesen les paraules, i aquest afrancesament, trobant camp abonat en els nens, hi arrela.

Un estat favorable als respectius idiomes oficials, no pot menys de manifestar-se adés i ara. Així, els impresos de qualsevol naturalesa són en castellà o en francès: anuncis comercials, participacions d'actes solemniais familiars, convits o reunions, invitacions a festes de casinos i societats, programes de festes majors, etc., etc. Que una autoritat s'hagi de dirigir verbalment o per escrit al públic, ho fa amb la llengua oficial.

El català se'l té postergat.

II

Altres factors de descatalanització inherents a la frontera.

El trovar-se al bell mig de Cerdanya al ratlla que separa Espanya i França, porta a les poblacions frontereres un grapat de funcionaris públics, que d'altra manera no hi foren pas. El català, s'ha de confessar, no és pas amic d'oficis buròcrates, i això ajuda a que gairebé tots els empleats dels dos Estats en aquesta comarca no siguin catalans.

Si l'empleat espanyol és convençut de les excel·lències de la llengua castellana i de l'obligació que ell creu que tenen tots els espanyols de saber-la i parlar-la, l'empleat francès no es queda pas enrera per a l'enaltiment i imposició de son idioma oficial. Els empleats, en l'exercici del càrreg, parlen exclusivament el llenguatge oficial, el qual extenen en les relacions de caràcter particular.

En una frontera, pel comerç i per l'industria, per tota mena de negocis, el tracte amb els empleats es gairebé imprescindible. Aquest fet, contribueix indirectament a la difusió del francès i del castellà respectivament en cada banda de la Cerdanya.

Bona part dels empleats, quan venen, són solters. Un empleat, carabiner, guarda francès de Duanes, per les noies, és preferit a un simple jornal·ler. I són elles qui parlen castellà o francès, i no pas ells qui aprenen el català. No parlem dels funcionaris de més categoria, on encara s'esdevé això més declaradament.

La descatalanització de Cerdanya

I

Acció desnaturalitzadora de l'Estat espanyol i de l'Estat francès.

La Cerdanya, és avui una de les nostres comarques amb menys consciència de catalanitat. Una serie de factors han concorregut a que així sigués. Aquests factors uns són externs; els altres, d'orde intim o racial.

La comarca ceretana es trova mig-partida per la frontera hispano-francesa. Aital divisió, feta pel Tractat dels Pirineus, havia d'influir, a la llarga, en el desentrotllament ulterior, com realment ha succeït. Els cerdans de Sellagosa, Osseja, Err, La Tor de Carol, etc., s'esforcen en afrancesar-se, com els cerdans de Puigcerdà, Bellver, Llivia, Ger, etc., en espanyolitzar se, encara que més atenuadament. El *chauvinisme* ha invadit els pobles de la Cerdanya francesa; el quixotisme no ha pas arrelat en els pobles de la Cerdanya espanyola.

El parlar dels cerdans francesos és més afrancesat que no pas castellanitzat el català dels cerdans d'aquesta banda. L'afrancesament podria ésser efecte de l'instrucció primaria més desentrotllada a França que no a Espanya. En cada poble, i no en cada municipi, França hi té un edifici propi per a escola amb un, dos o tres mestres, segons l'importància numèrica del veïnat. Als escolars els és prohibit parlar altra llengua que la francesa durant les classes i en les hores d'esbarjo que gaudeixen en el pati de l'escola. D'aquí ve que al carrer de La Guingueta o Bourg-Madame, o en qualsevol altre poble de la Cerdanya francesa, en les rodones dels nens qui juguen, la llengua francesa alterna amb la llengua materna i a vegades, és únicament l'idioma oficial el que s'usa, com perllongació de l'esbarjo de l'escola.

El mestre espanyol, sol ésser un català qui, llevat de l'escola—i encara—parlarà sempre nostra llengua, mentre que el mestre francès, generalment no català i àdhuc essent-ho, parla a tot arreu el francès. Ademés, les escoles espanyoles, són establertes en cases ruinoses, havent-n'hi tant sols una en cada municipi i no en cada poble, no essent tampoc obligatoria l'assistència a classe i per tant l'instrucció essent menys difusa, resulta que els nois d'aquesta banda no parlen mai el castellà, la qual cosa fa que la desnaturalització no sigui tant manifesta com en els nois francesos.

El mestre francès és un agent continu d'afrancesament i allarga la seva acció més enllà de l'escola. Un dia ens trobavem a Porta, petit poble; de Puigcerdà s'hi va seguint amunt la vall de Carol. Arribem, per fi, a un circ colossal, la taparada del qual formen el Carlit, 2,924 metres sobre'l mar; el Pedrós, 2,914; els estanys de Lanós, 2,154; Puigmorrens, 2,095; Coll de Puigmorrens, 1,921, i el poblet al peu de la montanya a 1,510 metres. Doncs, Porta, sembla recinte clòs a tota influència; però fins en aquell recó de món, l'afrancesament hi és. Observareu que'ls nens, pel carrer, parlen francès; quan sa mare els envia a l'hostal a comprar oli, vi, etcètera, encara que l'hostalera els parli català, ells responen en francès. Es que els infants tenen por al càstig promés pel mestre d'escola; és que'l noi tem, al parlar català, que un seu company, exercint d'espia, no el denunciï. Al noi que dins l'escola ha parlat una sola paraula en català, el mestre li dona un troç de fusta, que és el senyal de reprobació. El noi que té la fusta, cal que se'n desprengui, o sinó a l'endemà, al retornar a l'escola, s'exposa a les ires del mestre. Per desfer-s'en, el noi vigilarà, tractarà de sorprendre un seu company, que al carrer, amb sos pares, no importa on i amb qui, el trobi enraonant en català, per a fer-li entrega de

ROYAL

Totes les tardes Tè-concert ♦ Souper-concert a la sortida dels teatres

RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquetes i lunchs

Per a un cerdà, la patria comença o acaba allà on hi ha la ratlla, que separa els dos Estats. Tot el que's refereix a la patria, pels cerdans és i deu ésser cosa el laborada a París o a Madrid. El que diuen els polítics francesos és el que escoltà el cerdà de França; el que fan els polítics espanyols és el que interessa el cerdà d'Espanya. Les diferències polítiques d'ambdós Estats retronen en aquesta comarca. El cerdà de l'altra banda participa del *chauvinisme* dels francesos, i aquest patriotisme obra com estimulants per al cerdà d'Espanya, qui és molt espanyolista.

A vegades entre'ls cerdans sorgeix un antagonisme per amor a l'Estat on pertanyen. Llavors el cerdà francès, retreu les seves carreteres, els edificis expressos per a escoles, l'administració ordenada, el servei militar obligatori, etc., etc. Suceeix quelcom d'anormal dins l'administració espanyola i el cerdà de l'altra banda, dirà orgullós: Això, no passaria pas a França.

L'acció afrancesadora omplena tota la Cerdanya francesa. El vestir, les maneres, l'amoblament, la construcció dels edificis, la cuina, els gustos, tot es va afrancesant.

El poble més aprop a la ratlla és la Guingueta o Bourg-Madame. I be; seguïu el carrer, gairebé l'únic de la població, i mireu tot passant els rétols. Llegireu: Barrère, per Barrera; Agusty, per Agustí; Marty, per Martí; Badie, per Badia; Gineste, per Ginesta; Bouscail, per Bouscall. De can Sauquet, ne diuen a can Soqué, de can Grau, a can Gro; de can llauné, a can ferro-blanquer. I així, poc a poc, una mica més cada dia, es va operant la desnaturalització.

III

Els factors interns

En les races hi cal distingir ço que hi ha en elles d'essencial en potencia o en manifestació, a més de ço que en elles ressalta, per ésser més superficial. La vida és, sobre tot, acció; l'acció pot ésser motivada per una direcció i llavors és conscient, o bé pot ésser obligada per les circumstàncies, sens que estigui animada per una orientació pròpia. Aquest últim és, precisament, el cas en que's troben els cerdans: accionen sense direcció pròpia, portats per les circumstàncies.

Ara, bé: aquest cas, amb tot i ésser el més visible en la col·lectivitat, no's pot dir que constitueixi la característica social, per quant els individus obren per via reflexa, impulsats per un moviment que no ha nascut en ells. Es per això que'l cerdà francès es ven obligat—careixent d'esperitualitat pròpia—a accionar francesament, i el cerdà d'Espanya, per igual motiu, acciona espanyolitzadament.

La desnaturalització dels cerdans ve ha ésser una superposició enganxada a llur carn que és, que perteneix absolutament tota a la Raça. Quan parlem amb un cerdà, grateu a fons i no us costarà pas gaire de trobar hi l'ànima catalana. Emperò, si converseu amigablement, si el tema no excita llur sentimentalitat, trobareu únicament el francès o l'espanyol amb absència de catalanitat. Aquest fenomen és tan més apreciable quant més llampant és el barniç de la pseudo-il·lustració de l'individu, mentre que amb el pagès no il·lustrat, es a dir, sense la carga del farcell d'una il·lustració extraracial, fins en simple conversa s'hi desdobrea desseguida el català sencer.

Tant artificios és el capital ideològic dels cerdans, que ço que França endintre constituirà un ideal encarnat, aquí serà talment cosa exterior que a penes els refregarà la pell ço que en moltes comarques d'Espanya és idea seriosa i creguda, entre'ls cerdans, involuntariament, es converteix en parodia o moxiganga.

Ço que procedeix de fora, tant de França com d'Espanya, es a dir, ço que no és producte de la Raça, no té eficàcia, és un nóm sense cosa.

L'ideal polític predominant en la Cerdanya francesa és el del partit radical-socialista. I, bé; jo no conec gent més conservadora i més amant de la propietat individual que els cerdans. L'Estat es separa de l'Església i els cerdans s'imposen una contribució per mantenir el capellà. El partit radical-socialista francès és relativament novell i jo conec cerdans qui fa quaranta anys que son alcaldes, i aquest fet és tant general que quasi es podria dir que dit càrrec esdevé vitalici. En comptes de radicalismes polítics a Cerdanya no hi ha altra cosa que patriarcalisme; en comptes de socialisme, un individualisme arràn de l'egoisme. No existeix, en la Cerdanya francesa, on la majoria dels vots són radicals-socialistes, una sola entitat societaria de caràcter econòmic. Els cerdans pensan, que això de la política, serveix per a fer diputat a Mr. Brousse o Mr. Batlle.

Passant, ara, a la Cerdanya espanyola. Puigcerdà, la població més important de la comarca, té a fora fama de lliberal, i els veïns creuen de bona fé que ho són. I en realitat, Puigcerdà i la Cerdanya espanyola estan mancades d'ideals polítics.

El diputat a Corts no sol ésser-ho per pertànyer a determinat partit; ne surt perquè s'ha gastat més diners comprant els vots. Els diners del candidat no serveixen per a obres comunals, com en altres indrets succeeix, sinó que els diners van a la butxaca de l'elector.

Potser, si qualche cerdà, llegeix aquest escrit, dirà: Això passa als pobles, però no a la vila, (Puigcerdà) En els tres anys que portem de residència a la capital d'aquesta comarca, hem vist la renovació d'un ajuntament. Els regidors electes, n'hi havia que s'havien titulat tota la vida republicans, i pregats, en el moment de fer constar llur filiació política, no tingueren inconvenient d'inscriure's com a lliberals demòcrates. Jo pensava que aquest fet era casual, però comentant lo un ex-alcalde, em digué que també una vegada l'ajuntament de la seva presidència, al renovar-se, en un temps, que els ideals republicans pujaven, alguns dels regidors que's deien conservadors i independents adoptaren la filiació republicana. Recentment, un centre obrer, en el qual hi

figuren en majoria gent que's deia republicana, s'és adherit a la política del comte de Romanones.

Emperò, tot això és política, i, pel que hem transcrit ja es pot veure que el cerdà té la política per poca cosa, encara que ell vol que se'l tingui per lliberal. Hi ha a Puigcerdà dues societats recreatives que porten per nom «Círculo Ceretano» i «Círculo Agrícola Mercantil». La constitució d'aquestes dues societats, farà preveure l'organització que's donarien els cerdans, si fossin independents, per exemple. La constitució de les citades societats és idèntica: hi ha socis accionistes i socis no accionistes; sols els primers tenen vot i veu; els demés serveixen per a pagar la quota mensual i fer número. I el bo del cas és, que hi ha un article que ve a dir que l'accionista que deixi d'ésser soci pert l'acció.

Doncs, suposant que els lliberals de Puigcerdà ens haguesim de donar una constitució, aquesta seria, indubtablement, plutocrata.

La política no'ls ha entrat als cerdans

Mirem, ara, l'estat social. El cerdà més que estalviador és egoista. Moltes vegades al sentir-los parlar, un hom es podria pensar que escolta els habitants que construeixen les primeres cases, en qualche indret d'Amèrica. Tal és el desamor a la terra i el poc afecte a les coses comunals. En un període d'eleccions a Corts, per exemple, raonen de la següent manera: Si venc el vot per dos duros, són dos duros ben meus, però si accedeixo a l'indicació del candidat, ço és, construir un pont, contribuir amb el total o en part d'un edifici públic, etc., d'aquesta utilitat jo me'n serviré o no, car, jo soc arrendatari o masover, i per consegüent si canvió de poble no frueixo de l'utilitat pagada pel diputat, i deixo de percebre els dos duros del vot. Per això diem, que aquesta gent fa l'efecte, no de fills de la terra, sinó de pervinguts.

Cerdanya es troba en mans d'arrendataris i masovers. Quasi no hi ha propietaris-agricultors. I ja se sab que Cerdanya és eminentment agrícola. Si hi haguessin forces propietaris, és de pensar que existiria cultura. I amb cultura la faç de les coses canvia.

A la falta d'ideals, l'apatia s'ensenyoreja. I així és. Compteu. De fet no existeix política; apenes hi ha cohesió social; no hi ha cap entitat per al desentrotlló de les riqueses del país; no s'ha pogut crear un petit nucli de cultura.

Sols degut a una extrema passivitat es comprén que comarca tant rica no tingui encara carreteres de l'Estat o provincials, (actualment s'estàn construint) i que s'hagi

Goma, Ortopedia, Higiene
Cotons, glaces i venes
Braguers i faixes ventrals a mida
TUSELL GERMANS - Barcelona

Fàbriques: —

Goma i cel·luloide.—Font honrada, 3
Apòsits antisséptics.—Vila Vilà, 89

Botigues i magatzems: —

● Ronda de Sant Pere, 12.—Fontanella, 20 ●

Enviem catàlegs a Farmàcies i Droguerías

de veure sotmesa a portazgo, no havent sabut revoltar se contra aquesta expoliació, ni haver tingut enteresa per a exigir una via de comunicació amb el rest d'Espanya.

A més, Cerdanya, per no tenir un centre populós (la més gran vila Puigcerdà, tres mil ànimes) la vida intel·lectual és nul·la. I les comarques que no pensen per compte propi els seus actes són reflexes. La situació empitjora considerant, que essent l'agricultura la principal i quasi única riquesa, aquesta es troba en mans d'arrendadors i masovers, gent inculta que no's preocupa més que de casa seva i com norma d'acció adicta a la pura rutina.

Cerdanya és, doncs, una comarca sense direcció, d'espiritualitat (?) enmatllevada i aquesta mateixa tapant, no deixant eixir la veu de la raça. Els cerdans no sentint-se ells mateixos, actuen per les impressions immediates, i aquestes, per les raons exposades, pels factors externs de descatalanització, es graven i persisteixen, no havent-hi una força interna capaç de oposar-se, en tot o en part, a les influències exòtiques.

M. ROSSELL I VILÀ

Société Internationale pour le développement de l'Enseignement Commercial

Objecte:

Fomentar les relacions entre els professors i personal interessat en la ensenyança comercial dels diferents països. Publicació d'una revista trimestral informativa de la organització de la ensenyança del Comerç a totes les nacions, i amb bibliografia d'obres de ciències comercials.

Organització de Cursos Internacionals d'Expansió Comercial.

Cursos en preparació:

VII—Budapest, del 11 al 30 d'Agost 1913 (en combinació amb el X Congrés Internacional d'ensenyança comercial).

VIII—Barcelona, Juliol 1914.

Quota social:

Poden ser membres de la *Société Internationale* els professors de comerç, els estudiants, els comerciants i altres persones que simpatitzin amb l'objecte d'aquella, el mateix que les Escoles, Corporacions, Societats, etc.

Quota individual: 3 francs l'any

» *colectiva:* 12 » »

La inscripció dona dret a rebre gratuïtament la Revista trimestral i a gaudir d'aventatges per a l'adquisició de les obres publicades per la Sociéte.

Per inseriure's

Cal dirigir-se al Sr. D. B. Amengual, Secretari de la Cambra de Comerç de Barcelona, o a D. R. Rucabado, a la redacció de CATALUNYA.

dut els tres darrers. En fr i rum. hi són tots; en it. literari falta la *j*.

Africades. Són plosives acompanyades de les corresponents fricatives: *tx, tj, ts, tz*. Cp la *c* de l'it. *cielo*, la *ch* del cast. *noche*.

Pot sentir-se ademés una implosió, com en el primer temps de *apa* (= *appa*); així, en *despatxa*, com en *braccio* it., que donen l'efecte d'una consonant doble.

Heu's-aquí el quadro d'aquestes consonants:

Plosives	Fricatives	Plosives africades	
p b			bilabials
	f v		labio-dentals
t d	s z	ts tz	dentals
	x j	tx tj	palatals
c g			velars

Per tenir totes les fricatives de les llengües novo-llatines no caldria posar-hi més que dues de castellanen: la *z*, dental, i la *j*, velar.

El cast. i el port. tenen també una *b*, una *d* i una *g* fricatives.

La *s* dona lloc a defectes de pronunciació que són els següents: Els valencians la fan sorda entre vocals. A Barcelona es sent sovint la sorda per la sonora i a l'inrevés, dient-se *entussiasme* per *entusiasme*, i en canvi *impresió* per *impressió*.

A Tarragona fan *tx* i *tj* en lloc de *x* i *j* inicials.

Cátedra de Llengua Catalana

IV

Estudi de les consonants:

Consonants plosives. En la *p* d'una síl·laba directa, com *pa*, partim del contacte dels llavis, que s'obren bruscament, produint-se una explosió; en una síl·laba inversa, com *ap*, es produeix un acostament ràpid dels llavis que's comprimeixen tancant-se perfectament; aquí el sò és degut a una implosió; en síl·laba mixta, com *apa*, els llavis tenen els dos moviments, puix, estant primer oberts, s'han de tancar, i després obrir se per a la segona *a*; es tracta de un moviment en tres temps, i així moltes vegades distingim acústicament una implosió seguida d'una explosió, (*appa*). Aquesta mena de consonant s'anomenen *plosives*. Entre les plosives, la *p* i la *b* són anomenades *bilabials*, a causa del contacte dels dos llavis.

La *t* i la *d* es produeixen per acostament de la llengua als al·lèols; són plosives, linguo-alveolars, anomenades també *dentals*.

La *k* i la *g* es produeixen acostant la part posterior de la llengua al vel del paladar; s'anomenen *velars*.

En les tres plosives *p*, *t* i *k* no hi ha vibració de les cordes vocals, i per això són anomenades *sordes*. A aqueixes tres sordes corresponen tres *sonores*, que's produeixen igual que les sordes respectives, però amb

vibració de les cordes vocals; a la *p* correspon la *b* plosiva bilabial sonora; a la *t*, la *d*, i a la *c* (= *k*), la *g*.

Fricatives. Són les que's produeixen estrenyent el canal vocal. Si fem passar l'aire entre'l llavi inferior i els incisius superiors tenim dues fricatives, *f*, sorda i *v*, sonora.

La *b* intervocàlica es presenta a voltes com fricativa; així en *ceba* no hi ha explosió, puix els dos llavis, encara que tancats, no interrompen totalment el pas de l'aire; és una plosiva debilitada. El mateix passa amb la *d* que es fa fricativa en *fada*; igualment amb la *g*, que és una fricativa en *voga*. Aquestes *b*, *d* i *g* les trobem sols en cast. i port.

La sorda corresponent a *d* és la *z* castellana; la sorda corresponent a *g* és la *j* castellana.

F i *v* són labio-dentals. La *f* la trobem a totes les llengües; no així la *v*. Ni el cast. ni certs dialectes portuguesos, ni gran part del cat. tenen la *v*. Dins del nostre domini la tenen el mallorquí i el tarragoní.

Altres fricatives es produeixen entre la llengua i els al·lèols; les més importants són *s* i *z*, sorda i sonora respectivament, que corresponen a les dentals. També hi ha les prepalatals que són *x* i *j*.

Dels quatre sons *s*, *z*, *x*, *j*, el cast. ha per-

V

Consonants sordes i sonores.

Hem vist com a cada consonant sorda correspon una sonora; així:

Sordes . . .	p	f	t	s	ts	x	tx	c
Sonores . . .	b	v	d	z	tz	j	tj	g

Totes les que resten són sonores.

Totes les consonants són possibles en síl·laba directa.

En síl·laba inversa una consonant és sorda si es troba davant d'una sorda, i sonora si al davant d'una sonora.

Així:

<i>esfullar</i>	(s sorda)
<i>esdentegar</i>	(s = z)
<i>fes-te</i>	(s sorda)
<i>fes-me</i>	(s = z)

En paraules savies com *observar* (*b=p*) per ésser la *s* sorda. En canvi *objecte* (*b* sonora).

S'esdevé el mateix fenomen entre una consonant final de paraula i la inicial de la paraula següent:

<i>cap avall</i>	(pk)
<i>cap gat</i>	(bg)
<i>tot cobert</i>	(tk)
<i>tot blau</i>	(db)
<i>mig ple</i>	(g=tx)
<i>mig buit</i>	(g=tj)

En síl·laba inversa *b*, *d* i *g* són plosives, però en cast. fricatives. Ex.: *abdicar*, *admetre-admitir*. (Es nota molt la diferència quan segueix una sorda, com en *adquirir*).

En fi de paraula el català no admet més que les sordes, tractant-se de paraules isolades; així, *rebre*, que té radical acabada en plosiva sonora, la canvia en sorda en *reb* i *rebs* (*b=p*); *perdre* dona *perd* (*d=t*; *cusir* fa *cus* (*s=c*). Si la final s'enllaça amb la consonant inicial de la paraula següent, es segueix la llei abans esmentada.

Si la paraula acabada en consonant s'enllaça amb la vocal inicial (que pot anar gràficament precedida d'una *h*) de la paraula següent, si la consonant és plosiva, es

produirà una sorda, però si és fricativa o africada, una sonora. Ex.:

Amb plosives:

<i>cap home</i>	(=capome)
<i>sab això</i>	(=sapaixò)
<i>fosfat amònic</i>	(=fosfatamònic)
<i>àcid acètic</i>	(=acitacètic)
<i>poc alt</i>	(=pocalt)
<i>pròleg i epíleg</i>	(=pròleg-i-epíleg)

Amb fricatives i africades:

<i>les òlibes</i>	(=lesòlibes)
<i>gros i baix</i>	(=grosibaix)
<i>peix i carn</i>	(=pejicarn)
<i>tots ells</i>	(=totzells)
<i>mig any</i>	(=mitjany)

La Setmana Política

L'acord pres unànimament pels diputats i senadors que's reuniren en el Palau de la Generalitat Catalana, és el següent:

Provocar la celebració d'actes en els que's posi de manifest que persisteix l'unanimitat de Catalunya a l'entorn del Projecte de Mancomunitats, i anar col·lectivament a Madrid per que la representació parlamentària catalana transmeti al Govern els desitjos de Catalunya.

Havent-se discutit entre'ls reunits si era més convenient per a la finalitat que unànimament persegueixen, quin d'aquests dos acords hauria de portar-se a compliment en primer terme, van acordar confiar la decisió a l'acord dels presidents de les quatre Diputacions catalanes.

Havent-se plantejat entre'ls reunits la qüestió de quina seria la conducta de la representació parlamentària catalana, si per l'adiament indefinit de la reunió del Parlament o perque, malgrat els seus esforços, el Parlament no sancionés el Projecte de Mancomunitats, demostrant-se l'ineficàcia de la seva acció en el servei de la voluntat general de Catalunya,

Van acordar fiar en el seny i patriotisme dels presidents de les quatre Diputacions catalanes, per que, si per qualsevol causa que avui no's pot preveure arriba un moment en que'ls considerin fracassats en la seva acció davant del Govern i dintre del Parlament, i ineficàç el concurs de la seva investidura parlamentària, els reunits posen les seves actes a disposició dels quatre presidents de les Diputacions catalanes, puix tots, per damunt dels seus particulars ideals, volen fer-les servir en defensa de Catalunya, i no's considerarien amb autoritat per detentar-les el dia que s'hagués demostrat la seva ineficàcia.

RESPOSTA DEN ROMANONES

En resposta al telegrama que li endregaren els diputats i senadors catalans, ha contestat el comte de Romanones amb el següent, dirigit al governador civil.

«Recibido el telegrama en que me comunica acuerdos adoptados en la reunión celebrada en el Palacio de la Generalidad Catalana. Agradezco la expresión de la confianza en las declaraciones hechas reiteradamente por mí en el reciente discurso, en el que hablé del proyecto de Mancomunidades, corroborando conceptos en él expresados, la esperanza fundada de que los representantes

catalanes reunidos, a quienes saludo, les harán el honor que merecen »

Els presidents de les Diputacions Catalanes, usant de la confiança amb que els diputats i senadors per Catalunya varen honrar-los, han examinat l'ordre de prelación a establir entre'ls actes acordats per impulsar l'aprovació del projecte de Mancomunitats i han entès que després de l'impressió produïda en l'opinió per l'acord d'arribar fins a la renúncia de l'investidura parlamentària resta suficientment preparada la visita al cap del Govern.

També han entès, i així ho han comunicat als diputats i senadors, que en les presents circumstàncies, en comptes d'una visita col·lectiva, té majors a ventatges, per a la finalitat que vol conseguir-se, que vagi a Madrid una delegació de cada un dels partits o grups polítics catalans del Congrés i del Senat.

S'ha demanat hora al cap del Govern per al dimecres, dia 30 d'aquest mes.

La comissió sortirà el dimars, dia 29, amb l'express.

— Interessa conèixer les paraules que el comte de Romanones pronuncià en el dinar dels diputats provincials reunits a Madrid, en la part que's refereix a les Mancomunitats, i que diu així:

«El proyecto de ley de Mancomunidades, más que compromiso de partido, es un compromiso solemne del Gobierno. Sería cerrar los ojos a la luz meridiana el desconocer las dificultades que podrá encontrar en su camino; pero es de suponer que del mismo modo que en el Congreso la discusión produjo el convencimiento en los demás, se logren iguales efectos en el Senado y pueda quedar aprobado. Es una de aquellas leyes que merecen ser votadas sin desconfianza ni prevención: mas para la batalla que se avecina es factor indispensable que la opinión catalana se muestre, por una parte, lo más unánime posible al lado de este proyec-

to, y por otra, que no desconfie del Gobierno, que se haga cargo de la situación de nuestro partido y de aquella que revisten las fuerzas parlamentarias.

El Gobierno espera, por el gran amor que le inspira Cataluña, que se encontrará la forma que permita a esta región vivir su vida regional sin que queden debilitados en lo más mínimo los lazos que forman y las bases sobre que se asienta la nacionalidad española. Vosotros, representantes de todas las provincias, debéis meditar sobre la importancia que reviste el proyecto de ley presentado al Parlamento; cuantos obstáculos se han opuesto a este proyecto quedarán casi en su totalidad vencidos desde el momento en que vosotros todos os compondréis con la finalidad que se persigue y no sea sólo Cataluña quien pida que se apruebe el proyecto.»

— En la sessió de l'Ajuntament del dimarts passat prengué possessió de l'alcaldia el nou batlle de R. O. Don Josep Collaso, el qual explicà el conflicte hagut entre l'Ajuntament y el Govern, amb motiu de la qüestió d'aigües de la manera següent:

«Tant prompte com vaig tenir notícia de que'l Govern designava per aquest càrrec, vaig créure'm en el deure de fer gestions endreçades a posar terme a l'incident que teniu pendent amb el Govern.

An aquest fi han celebrat varies conferencies el senyor ministre de la Governació, el senyor governador civil d'aquesta provincia i el qui té l'honor de dirigir-vos la paraula, i com a resultat de dites conferencies puc dir-vos que'l senyor Alba ha fet les següents textuals manifestacions:

Que ha estat molt lluny del seu ànim, en tot moment, desconèixer el prestigi de la corporació municipal, consignant-ho així, per desvanèixer dubtes i apassionaments formats per falses interpretacions; i consti que ha fet honor a la respectabilitat de la comissió de l'Ajuntament que'l visità i a la corporació que representava, no menys que a la comissió d'Aigües que proposà el dictamen acceptat per l'Ajuntament, desitjant que en conseqüència i després de tant explícites explicacions, se posi terme a un estat de relacions que no té fonament.»

En conseqüència el senyor Abadal va proposar que l'Ajuntament es dongués per satisfet d'aquestes explicacions, adherint-se a aquesta proposta totes les fraccions polítiques del Consistori per boca dels seus capítols.

— Segueixen les manifestacions de simpatia al senyor Abadal i als que amb ell han treballat en la qüestió de la portada d'aigües. «La Veu de Catalunya» explica el sentit d'aquesta adhesió en un magnífic article titulat «L'homenatge a l'Abadal» del qual retallem els següents paragrafs:

«L'Abadal i els seus digníssims companys de Comissió dictaminadora, no planyeren les explicacions, com no havien plangut l'estudi. En poques ocasions s'ha procedit

Sastrería : LA EUROPEA : Plaça Sta. Agna, 24
i Capellans, 17.

:: ALTES NOVETATS ::
d'entretemps i estiu de les més importants fàbriques

PERFECCIO :: ECONOMIA :: PREU FIXE

amb més prudència, amb més calma, amb més interès de fer arribar els termes del problema al nivell de totes les intel·ligències. Així i tot, no més alguns nuclis selectes, no més les minories qui, abans de criticar s'enteren personalment del pro i del contra, no més els hòmens qui no tenen un prejudici d'hostilitat o saben frenar les incitacions i resistir al vèrtig de la malediscència, arribaren a formar concepte just del problema, concepte que resultà favorable per la gestió i per l'acert dels hòmens que'n proposaven la solució.

Però això no basta. Amb això sol, difícilment hauria surtat el projecte; una esgarri-fança col·lectiva, una revifalla dels vicis atàvics l'haurien aterrat. Contra aquesta por invasional, contra aquesta malifança purament instintiva, no hi valien raons encara que haguessin sigut comprensibles de tots els super hòmens de casino. Contra això no hi cabia altra cosa que un remei heròic: un acte de fè. I aquest acte de fè el practicà Barcelona amb una unanimitat tant extraor-

dinaria que hauria d'haver fet avergonyir i emmudir, per sempre, la fauna cautelosa i grotesca dels difamadors i verinosos.

—Convocats pel senador vitalici don Josep Maluquer de Tirrell, es reuniren dimecres passat en el seu domicili els senadors i diputats del partit lliberal.

Assistiren a la reunió els senadors senyors marquès de Marianao, Bosch i Puig, Roig i Bergadà, Forgas, Pons i Enric i Balcells, estant representat el senyor Collaso pel senyor Forgas i adherit el baró de Bonet.

També assistiren els diputats a Corts senyors Godó, Riu, Bosch i Alsina i Dasca, estant representats els senyors Cusí, marquès de Vilanova i Geltrú i Mateu.

En dita reunió va acordar-se que vagi a Madrid amb la comissió parlamentaria de Catalunya, que acompanyarà als presidents de les Diputacions Catalanes, per a demanar al Govern la obertura de les Corts i aprovació del projecte de les Mancomunitats, el senador don Josep Roig i Bergadà i el diputat a Corts don Albert Dasca.

Lluch. «Odes XII i XIII», traducció C. Duràn.

Cant: a) «Fragment de la primera pítica de Píndar», (segle II), doctor A. Moeler (primera audició).

b) «Himne a Helios» (segle II), transcripció, amb acompanyament de cítara, de Gevaert (primera audició).

c) «Cançó de Cronos» (segle IV a. J. C.), transcripció, amb acompanyament de cítara de Gevaert (primera audició).

d) Himne dèlfic a Apol·ló (segle III a. J. C.), transcripció de Nicole Per l'Orfeó Català (secció de nois), dirigits pel mestre Ll. Millet, la Schola Cantorum de la P. U. de Sant Miquel i el Chor de la Casa de Família, dirigits pel mestre A. Pérez Moya.

Solistes: Na. Beatriu Costa de Marrugat (contralt), J. Bonet (tenor), i J. Barbany (baríton, de l'O. C.) Arpista: Na. Raquel Martí de Ribas Organista: J. M.ª Comella (de l'O. C.) Decorat: O. Junyent. Direcció: D. i V. Corominas Prats.

Una concurrència distingidíssima omplí de gom a gom el P. de la M. C., i l'èxit més complet coronà la bella iniciativa dels meritíssims directors de la Casa de Família, al davant de la qual hi ha aquest formidable organitzador Mn. Pedragosa.

—«L'Orfeó de Sans» convoca un concurs de lectura en català, primer d'aquesta mena que s'haurà efectuat a la barriada, en el qual podran pendre part nois i noies de menys de 14 anys, residents a Sans i Hostafrancs i que previament s'inscriguin, presentant nota de llurs noms i domicili a l'hostatge de l'Orfeó.

L'exercici consistirà en llegir davant de la Comissió examinadora un fragment imprès designat a l'acte per la mateixa, i tindrà lloc el diumenge, dia 27, al domicili social de l'Orfeó, començant a les deu del matí.

Oportunament s'avisarà el dia i hora del repariment de recompenses, amb l'objecte del qual es farà una sessió, revestint-la de la major solemnitat possible.

Han ofert premis les societats Ateneu «La Familiar Obrera», Centre Catòlic, Casino de Sans i l'Orfeó organitzador del concurs, i també distingides personalitats, entre elles el Rnt. Sr. Rector don Josep Baltà, tinent arcalde senyor Vallés i Pujals, regidor senyor Marial i senyors Manuel Bosser, director de l'Orfeó; Ramón Bassegoda, Josep Cunill, Jacinto Laporta, Josep Tomás, J. Deu, Esteve Masclans, Joaquim Samsó, Marián Tarrida i altres.

La Setmana Cultural

—S'ha reunit a Palma de Mallorca la comissió encarregada de realitzar els treballs per a l'erecció del monument al Rei D. Jaume I.

En les bases aprovades del concurs de projectes se senyala un premi de 1,000 pessetes i dos accèssits de 250 pessetes cada un.

S'acordà que el terme per a la presentació de projectes sia fins al dia primer de juliol.

Cada projecte deurà anar acompanyat del bocet i pressupost corresponent, autoritzat per persona competent.

El cost total del pedestal no podrà excedir de 15.000 pessetes.

Acordà també la Comissió proposar a la Ajuntament que elevi una exposició al Govern sol·licitant que per el ram de guerra se cedeixi el bronze necessari per a l'estatua.

—Es un esdeveniment musical d'importància la constitució de la «Associació de musica da camera», que ha inaugurat ses sessions en el «Palau de la Musica Catalana» amb gran èxit, tant pel nombre de socis assolit des d'un principi, com per la excel·lent interpretació que obtingueren la «Serenata en sol» de Mozart, el «Concert brandeburguès n.º 5» de Bach, i altres obres per un

còs d'orquestra de corda de 36 professors, sota la direcció den Josep Rabentós.

—El diumenge, dia 20, tingué lloc en el P. de la M. C. una Festa Hel·lènica a benefici de la protecció de la infantesa abandonada, amb el programa següent:

«Invocació a les Muses», Hesíode.

Tragedia «Hècuba» (Eurípides), traducció en vers i adaptació escènica de D. i V. Corominas Prats.

«Ajax» (Sòfocles), traducció en vers i adaptació escènica de J. de Lasarte, pel quadre dramàtic de la Casa de Família, amb la col·laboració de Na. Carme Roldàn i Na. Maria Fabregat.

Dança: I. «Dionisiaca», gymnopèdica, i II. «Eleusínia», hyporchema, compostes i dirigits per A. Capmany. «Invocacions a Dionisius i a Demèter», himnes homèrics, traducció Maragall.

«Rapsòdia», que serà recitada entre les dues dances. Tirteu: «Cant I», traducció M. Grau Homer: «Mort de Patrocle» (Iliada), traducció A. Masriera. Moscos: «Eros fugitiu», traducció Franquesa i Gomis. Anacreo: «L'Amor i l'abella», traducció Apeles Mesures. «D'ell mateix», traducció A. Rubió

== EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES ==

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1,113 ♦ Economia, Veritat en els preus

Important: La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat. —NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fóra.

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i **no fonts de origen**.

DE VENTA EN TODAS PARTES

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.º

VIUDA DE JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

Chassis per òmnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de nàufregs i auxiliars de barco de pesca.

Obra nova

(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents

La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims

De venda en les llibreries y quioscs

AGUA

MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de París y Barcelona, etc., etc.

DIPLOMAS Y MEDALLAS DE ORO

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del **Dr. Llorach**, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

— VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES —
Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua Rubinat-Llorach